

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 877

7. VELJAČE 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Didaktički materijal za vrtiće

Djeci na radost

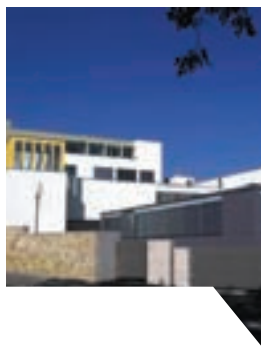

SADRŽAJ

8

Istraživanje *Economista*
**I dalje nepotpuna
demokracija u Srbiji**

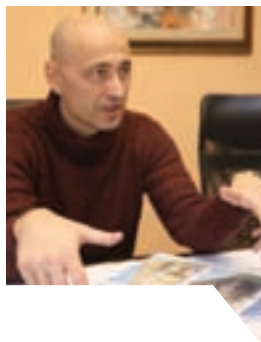
10

Srpska pravoslavna opća
gimnazija *Kantakuzina Katarina
Branković* u Zagrebu
**Duhovni i obrazovni
aspekti**

12

Branka Gabrić, dr. teologije
**Prvih tisuću
dana života**

20

JKP *Subotičke tržnice*
Investicije i projekti

26

UBH *Dužijanca* organizirala
Risarski disnator
**Njezino veličanstvo –
slanina**

31

Nova knjiga: Katarina Firanj,
Mala Katica, NIU Hrvatska riječ,
Subotica, 2019.
**Zavičajne priče
o djetinjstvu**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinatorska služba)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Izbori samo što nisu

Najžešća oporba aktualnoj vlasti u Somboru zastupnica je Ruske stranke **Dunja Prokić**. I da nije nje sjednice lokalnog parlamenta svele bi se na puko izglasavanje dnevnog reda i usvajanje predloženih točaka. Ali ovdje je paradoks nešto drugo. Ruska stranka ima zastupnicu u Skupštini grada, a broj pripadnika ruske zajednice u ovom gradu može se svesti na nivo statističke greške. Mnogo poznatiji slučaj od ovog (lokalnog) je slučaj **Dorđa Vukadinovića**, iz starosjedićke obitelji somborskih salašara, koji je preko noći postao Vlah, ili točnije rečeno: u republičku skupštinu ušao je na mala vrata. A to ulaženje na mala vrata nije ništa drugo nego vješto korištenje propusta u zakonu koji definira da manjinska stranka nije ona koju čine pripadnici neke nacionalne manjine, nego ona koja zastupa njihove nacionalne interese. A koliko je pitanje manjinskih stranaka obesmišljeno govore gore spomenuti slučajevi.

Kvaka je u tome što je za registriranje političke stranke potrebno 10.000 potpisa, a ako se dosjetite da budućoj stranci prikačite nacionalni predznak taj broj potrebnih potpisa smanjuje se za čak deset puta. Ako je već tako, zašto to ne iskoristiti? Tako su izgleda razmišljali mnogi. A rezultat je (ako su podatci Republičke izborne komisije ažurirani) čak 12 stranaka bošnjačke nacionalne manjine, sedam slovačkih i ruskih, šest albanskih i isto toliko i mađarskih stranaka. I tako redom do ukupno 70 političkih stranaka koje se deklarativno bore za interese nacionalnih zajednica.

To pitanje manjinskih stranaka ponovno je otvoreno ovih dana, a povod je Zakon koji su predložili zastupnici SNS-a. U tom prijedlogu navedeno je da podnositelj izborne liste ima položaj političke stranke nacionalne zajednice ili koalicije političkih stranaka nacionalne zajednice samo ako to potvrdi nacionalno vijeće. Očekivano, na to su već reagirale pojedine stranke nacionalnih manjina izražavajući bojazan da će potvrditi koja im omogućuje ulazak u politički ring dobiti samo one stranke bliske nacionalnim vijećima (u nekim slučajevima to znači i bliske sadašnjoj vlasti), dok će one nepodobne biti eliminirane iz izborne utrke. Po Zakonu. (Ako se se usvoji.)

A polemike, argumenata za i protiv i uzavrelih strasti tek će biti.

Z. V.

Tko koristi dvoranu u Gimnaziji?

Nakon što je audicija za manekene (od 3 do 12 godina) održana protekloga vikenda u subotičkoj Gimnaziji *Svetozar Marković*, oštro je reagirala predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal** jer prije dva mjeseca, u istoj toj dvorani, nije dopušteno gostovanje programa iz Hrvatske *Ruksak (pun) kulture*.

»Razočarana sam i iznenađena što jedan kulturni program nema mjesta u Gimnaziji i što se za njega nije našao termin. Taj sadržaj bi mogao biti za sve učenike škole, a ne samo za one koji idu u hrvatske odjele i nije u redu da ravnatelj uskraćuje učenicima pravo na kulturni program kojega i ovako nema dovoljno u društvu«, kaže Uršal.

Ruksak (pun) kulture održan je u suradnji s HNV-om u nekoliko škola i vrtića gdje učenici pohađaju cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, ali ne i u Gimnaziji. Zašto je program mogao biti predstavljen i u srednjoj Politehničkoj i u Medicinskoj školi, dok je za gimnazijalce program morao biti prikazan izvan škole, u prostoru Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, pitali smo ravnatelja gimnazije **Veselina Jevtića**.

Jevtić je rekao kako se audicija za manekene dugi niz godina održava u Gimnaziji, čime škola ostvaruje profit od izdavanja prostorija, a koji kasnije iskoriste za nabavu nastavnog materijala itd.

Na pitanje bi li projektu *Ruksak (pun) kulture* bilo dopušteno da se predstavi u Gimnaziji da su za to ponudili nekakvu nadoknadu zbog korištenja prostora, Jevtić ništa konkretno nije odgovorio. Naveo je i da učenici Gimnazije uvijek imaju na raspolaganju dvoranu škole, što je potvrdio primjerom kada učenici hrvatskih odjela ondje organiziraju *Božićni koncert*.

Ruksak (pun) kulture program je koji provodi Ministarstvo kulture i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Hrvatske, a učenicima iz Subotice predstavili su se s nekoliko radionica i dvije predstave.

J. D. B.

Žigmanov: Zajamčeni mandati su obveza Srbije

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** ocijenio je kako su predložene izmjene zakona o izboru narodnih zastupnika »novi dokaz nespremnosti srbijanskih vlasti da dosljedno i u cijelosti provedu međudržavni sporazum o zaštiti manjina« koji je Srbija potpisala s Hrvatskom u dijelu koji se odnosi na zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina, to jest Hrvata u zakonodavnim i izvršnim tijelima vlasti. Štoviše, strahujemo da se predloženim izmjenama hoće dodatno onemogućiti ostvarenje principa demokratske participacije nacionalnih manjina u procesima donošenja odluka u Srbiji te osnažiti simulativnost s ciljem da se institucionalni okvir za integraciju nacionalnih manjina dodatno obezmisli.

Žigmanov ističe kako za »ovdašnju hrvatsku zajednicu i dalje kao jedan od ključnih problema ostaje njeno previđanje, to jest nepostojanje mogućnosti u predloženim zakonskim izmjenama da se u pravni okvir političkog predstavljanja Hrvata uvede institut zajamčenoga mandata, koji je Srbija u obvezi uvesti na osnovi bilateralnog sporazuma o međusobnoj zaštiti nacionalnih manjina iz 2004. U članku 9. toga sporazuma i Srbija se obvezala osigurati zastupljenost predstavnika Hrvata u zakonodavnom segmentu vlasti na svim razinama, a u izvršnom dijelu na lokalnoj razini vlasti onako kako je to Hrvatska učinila za srpsku zajednicu«.

Nadalje, Žigmanov kaže kako i dalje sve izborne liste, pa i liste nacionalnih manjina, moraju prikupiti 10.000 ovjerenih potpisa u roku od 14 dana, što je za mnoge nedostižno. »Ovo držimo paradoksalnim ako znamo da je za osnutak političke stranke nacionalnih manjina potrebno samo tisuću potpisa punoljet-

nih građana. U tom smislu, smanjenje izbornoga praga na 3% političkim strankama nacionalnih manjina ne donosi nikakve beneficije manjim nacionalnim zajednicama kao što je hrvatska glede njihove političke reprezentacije. Ističemo kako su ovakve prakse u potpunoj suprotnosti i s važećim europskim standardima zaštite nacionalnih manjina, koje je ratificirala i Srbija, koji predviđaju obvezu kreiranja učinkovitih mjera za participacijom i uključivanjem pripadnika nacionalnih manjina u procesima donošenja odluka«.

Žigmanov ističe i kako zakonske izmjene ne predviđaju obvezu provjere »jesu li kandidati s manjinskih lista uistinu predstavnici određene nacionalne manjine kako bi se spriječile zlouporabe. Recimo, nije prihvaćena inicijativa pojedinih političkih stranaka da se isto provjeri putem upisanosti kandidata u poseban birački popis određene manjinske zajednice, što je prema važećim zakonima jedini mehanizam kojim se utvrđuje pripadnost građana određenoj nacionalnoj manjini«.

Žigmanov na koncu napominje kako su izmjene izbornoga zakona u koliziji s drugim zakonima, ponajprije sa Zakonom o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina. »Tu prije svega mislimo na članak 7. istoimenoga Zakona, kojim se ograničava sudjelovanje političkih prvaka manjinskih stranaka u radu Vijeća, a predviđenim izmjenama se nastoji stvoriti obveza da izborne liste političkih stranaka nacionalnih manjina za svoje sudjelovanje na izborima moraju dobiti potvrdu od nacionalnih vijeća (sic!). Osim toga što takvu ovlast vijećima Zakon ne predviđa, izmjenama izbornog zakona od njih se hoće stvoriti neka vrsta centralnog komiteta za politički život unutar nacionalnih manjina«.

Vandalski čin na Hrvatskom domu u Novom Slankamenu

Uhićen osumnjičen počinitelj

U ponedjeljak navečer na Hrvatskom domu u Novom Slankamenu, sjedištu HKPD-a **Stjepan Radić**, razbijeni su prozori i staklo na izlogu doma u noći 4. veljače, a na fasadi objekta ispisana su četiri slova »S«. Prema informacijama koje smo dobili od **Darka Peke**, člana Upravnog odbora hrvatske udruge iz Novog Slankamena i vijećnika HNV-a, članovi Društva su te večeri kada se incident dogodio, imali sastanak u povodu organiziranja tradicionalnog Maskenbala. Kako navodi, kada su odlazili iz doma, sve je bilo u redu.

»U utorak ujutro kada sam krenuo na posao ispred prostorija Udruge sreo sam se s predsjednikom Društva **Ivanom Albotom**. Tada sam vidio da su stakla na četiri prozora Doma slomljena, te da je razbijeno i staklo na izlogu objekta. Pretpostavljamo da su stakla razbijena uz pomoć drvene palete koja se nalazila ispred Doma. Je li počinitelj to uradio na nacionalnoj osnovi ili u alkoholiziranom stanju ne znamo, ali svakako da je ovaj vandalski čin za svaku osudu. Ljudi u selu, oni koje sam tog dana sreo u trgovini bili su užasnuti i osuđuju takvo ponašanje. Nadamo se da će počinitelj uskoro biti otkriven i da se takvi incidenti nikada neće ponoviti«, izjavio je za naš tjednik Peka.

U priopćenju Ministarstva unutarnjih poslova koje smo dobili 4. veljače, navodi se da su pripadnici MUP-a u Indiji uhitili **R. V.** (51) zbog postojanja osnova sumnje da je izvršio kazneno djelo izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje i netrpeljivosti. Sumnja se da je 3. veljače oko 23 sata razbio prozore na objektu koji pripada Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu **Stjepan Radić** u Novom Slankamenu. Osumnjičenom je određeno zadržavanje do 48 sati nakon čega će, kako se navodi, uz kaznenu prijavu biti priveden Višem javnom tužiteljstvu u Srijemskoj Mitrovici.

Vandalski čin na objektu Hrvatskog doma u Novom Slankamenu osudio je i DSHV, zahtijevajući od mjerodavnih institucija adekvatno reagiranje, otkrivanje počinitelja, te da isti budu procesuirani i izvedeni pred lice pravde. Također su pozdravili učinkovito postupanje MUP-a na otkrivanju osumnjičenog za napad na Hrvatski dom u Novom Slankamenu, ističući da će nastaviti pomno pratiti daljnja događanja u tom mjestu, te postupanje pravosudnih tijela vlasti.

Povjerenica za zaštitu ravnopravnosti **Brankica Janković** također je osudila razbijanje prozora i iscrtavanje grafita na zgradi Hrvatskog doma u Novom Slankamenu, te je podsjetila da takvo ponašanje nije u skladu sa zakonima i standardima ponašanja i da ne odražava opću klimu u društvu.

Nevladina organizacija *Vojvođanski klub* je najoštrije osudila ispisivanje nacističkih i antisemitskih grafita u Novom Sadu, kao i vandaliziranje prostorija Hrvatskog doma u Novom Slankamenu i ocijenila da to ne može biti slučajnost već je cilj zatiranje multikulturnog karaktera Vojvodine.

»Grafiti s nacističkom sadržinom i polupani prozori na sjedištu Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva u Novom Slankamenu ne mogu biti slučajnost i dio su šireg procesa zatiranja multikulturnog i višenacionalnog bića Vojvodine«, naveo je u priopćenju za javnost predsjednik Vojvođanskog kluba **Milivoj Bešlin**.

Liga socijaldemokrata Vojvodine, vojvođanski odbor Demokratske stranke, predsjedavajući Saveza za Srbiju **Janko Veselinović** i Stranka moderne Srbije u odvojenim priopćenjima oštro

su osudili ispisivanje nacističkih i antisemitskih grafita u Novom Sadu i vandaliziranje objekta Hrvatskog doma u Novom Slankamenu i zatražili reakciju nadležnih.

»Očito je da je ideologija nacionalne mržnje, koja je na našim prostorima dominirala devedesetih godina, ponovo osnažena i da uzima zamah. Ne smijemo šutjeti na ovakve pojave u društvu. Država se mora suprotstaviti divljanju desnih ekstremista«, ocijenio je u priopćenju za javnost glasnogovornik LSV-a **Aleksandar Marton**.

Tijekom devedesetih godina 20. stoljeća, u vrijeme ratova u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini, Hrvati su bili meta progona u Vojvodini, a naročito u Srijemu. Jedno od mjesta njihovog progona bio je i Slankamen.

Lider Srpske radikalne stranke i zastupnik u Skupštini Srbije u aktualnom sazivu **Vojislav Šešelj** osuđen je zbog progona Hrvata i drugog nesrpskog stanovništva pred Haškim tribunalom na deset godina zatvora.

S. D.

Zajednici na ponos, djeci na radost

Didaktički materijal za pripremno-predškolski program sadrži tri sveska – radna lista koji su autorski rad skupine odgojitelja koji su u odgojno-obrazovnom procesu na hrvatskom jeziku * Kao zajednica smo zreli i sposobni iznjediti i ovako nešto

O d nedavno hrvatska zajednica u Srbiji može se pohvaliti novim, izuzetno kvalitetnim i vizualno opremljenim didaktičkim materijalom za pripremno-predškolski program koji se u nekoliko vrtića u Subotici i okolici izvodi na hrvatskom jeziku. Ovaj materijal u sebi sadrži tri sveska, točnije radna lista koji su autorski radovi skupine odgojitelja koji su u odgojno-obrazovnom procesu na hrvatskom jeziku. Njegovo predstavljanje održano je 29. siječnja u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici.

Zajedničkim snagama do cilja

Potreba za ovakvim didaktičkim materijalom postojala je od samoga početka rada vrtića na hrvatskom jeziku, a prije dvije godine se došlo do ideje da upravo vlastiti kadar izradi potreban materijal. Predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal**, koja je ujedno i koordinatorka ovoga projekta, okupila je oko sebe ekipu od deset odgojitelja.

»Prije dvije godine smo započeli sastanke i dogovore oko izrade ovoga pripremno-predškolskog programa za djecu na hrvatskom jeziku, i to za one koji su u godini pred polazak u školu. Djeca su do sada radila iz radnih listova koje su odgojitelji prevodili i prepravljali, te ih preslikavali. Ti radni listovi su bili crno-bijele kopije, a to nije prilagođeno, privlačno i dobro za djecu. Odlučili smo učiniti veliki korak izrade samostalnih radnih listova. Dobili smo odobrenje i počeli s radom. Nakon dvije godine s ponosom mogu reći kako su odgojitelji odradili sjajan posao«, kaže Uršal.

Skupinu autora čine odgojitelji **Nada Gabrić**, **Mirjana Ivanković** i **Nenad Temunović** koji su izradili matematiku – *U svijetu matematičkih pojmova*. Radni list iz hrvatskog jezika koji nosi naziv *Čarobni svijet slova* izradile su autorice **Marina Piuković**, **Dejana Balažević Rudić**, **Iva Stanković** i **Slađana Tikvicki**, dok *Svijet oko nas* potpisuju odgojiteljice **Marina Ivanković Radaković**, **Emina Kujundžić** i **Mirjana Vukmanov Šimokov**. Lekturu je uradila **Mirjana Crnković**, a korekturu **Katarina Čeliković**. Sve ideje autora, slike i ilustracije izradila je **Adrijana Vukmanov Šimokov**, dok je didaktički materijal grafički obradio i uredio **Zoran Vukmanov Šimokov**.

Kako bi ovi autorski udžbenici za predškolski uzrast vidjeli svjetlost dana i našli se na vrtićkim stolovima, financijski su se pobrinuli, te kompletnu izradu financirali *Rotary klub* Osijek i Krapinsko-zagorska županija. Tiskanje i odobrenje recenzije na sebe je preuzela nakladnička kuća BIGZ.

Motivacija i zajednici

Tijekom predstavljanja u uvodnom dijelu, osim Margarete Uršal, okupljene odgojitelje, djecu i roditelje pozdravio je ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov** koji je pohvalio ideju, kao i ovaj izvanredan materijal.

»Ovo je prvi autorski predškolski materijal koji je izdan u Srbiji i hrvatska zajednica je ponosna. Možemo se njime podičiti. Izvanredni materijal pokazuje da možemo učiniti sve kad nam se pruži prilika. Možemo mi i puno više toga, i u drugim planovima, samo nam treba podrška«, naglasio je Žigmanov.

Radost nije skrivao ni predstavnik *Rotary kluba* iz Osijeka **Ivan Vuletić**, koji je rekao da mu je srce puno, jer su mogli financirati ovakav projekt.

»Uistinu mi je čast i zadovoljstvo biti ovdje. Drago nam je da je *Rotary klub* Osijek mogao pomoći ovako lijepom i značajnom projektu. Potruditi ćemo se, te vas i dalje podupirati«, kazao je Vuletić i pojasnio kako se u ovaj projekt uključilo pet slavonskih *rotary klubova*, te jedan klub iz Izraela.

U ime nakladničke kuće BIGZ kratko se obratio i **Velibor Aleksić**, koji je istaknuo izuzetnu suradnju u proteklih 15 godina, te želju da se ista i nastavi.

Značaj i vrijednost ovoga materijala od prvoga dana njegove izrade prepoznala je i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, koja se prije svega okupljenima obratila kao psihologa.

»Nama psiholozima je važna motivacija, a vjerujem kako će djeca vidjevši ove sjajne materijale imati motivaciju. Tri razne motivacije. Materijal je izuzetno lijepo grafički oblikovan i prijemčiv. Nije ni pretežak i prelagan, nego primjeren dobi. Posložen je tako da ga djeca poželes uzeti u ruke i sutra. Djeca ne samo da trebaju bojiti ili dopuniti, nego i izrezati, zalijepiti, postaviti na odgovarajuće mjesto, te tako usavršavati finu motoriku. Potiče samostalnost kod djece, a to je i misao vodilja **Marije Montessori** – *Pomozi mi da uradim sam*. Ovaj materijal to može«, naglasila je Vojnić i rekla kako druge manjinske zajednice nemaju ovakav didaktički materijal, te da je ovo stuba za dalje, kada je u pitanju pripremno – predškolski program.

»Ovo je motivacija i zajednici. Pokazali smo da i kada nas Srbija ne podupire, možemo se sami snaći. Kao zajednica smo zreli i sposobni iznjedrili i ovako nešto. Velika je motivacija nama u vodstvu zajednice da imamo sigurnost i osjećaj da naša matična domovina za nas skrbi i hvala im na tome«, kaže Vojnić.

Radni listovi

Dosadašnje preslikane, crno-bijele, zamijenili su novi radni listovi, koje bi u ruke rado uzeli i odrasli, a s posebnom radošću uzimaju ih mališani, kao što je prikazano tijekom promocije u kratkim snimkama.

»Trudili smo se napraviti radni list koji je specifičan, koji ostavlja pečat našeg rada, a koji prati program odgoja i obrazovanja koji je propisan od Ministarstva prosvjete Srbije. U njemu se nalaze običaji i blagdani koji su autentični za ovo podneblje«, kazala je Emina Kujundžić.

U izradi radnog lista iz matematike sudjelovali su spomenuti odgojitelji, a jedan od njih je i Nenad Temunović koji je rekao kako su se tijekom ovih radnih sastanaka i odgojitelji više zbližili, te razmjenjivali iskustva u dosadašnjem radu.

»Ne mogu reći da je bilo naporno, jeste da smo puno vremena izdvajali i dugo radili na ovome. Ali smo zadovoljni našim konačnim proizvodom i smatram da su sve naše ideje usvojene i svi troje smo se složili s tim što se nalazi u svesku. Kroz dvije godine bilo je puno sastanaka i rada, ali dobili smo naše listove i tome se veselimo. Konačno imamo naš materijal s kojim možemo kvalitetnije i efikasnije raditi s djecom«, rekao je Temunović.

»Napraviti materijal za *Svijet oko nas* je veliki posao, jer obuhvaća sve teme s kojima se djeca susreću. Morali smo voditi računa o tome da ništa ne ispustimo iz vida, ali i da ne bude previše. Da djeca nauče nešto novo, a da ono što znaju utvrde i nauče na neki novi, zanimljiviji način. Drago nam je da je gotovo i da je baš u svesku *Svijet oko nas* taj posebni dio (nacionalni dodatak) te ćemo u vrtiću kroz radne listove moći obraditi i običaje i blagdane, tradiciju i ono u čemu djeca odrastaju i sudjeluju, kako u obitelji tako i u vrtiću. Mislim da to nitko nema i upravo radi toga nam je ovaj didaktički materijal još draži«, kaže Marina Ivanković Radaković.

Čarobni svijet slova naziv je trećeg sveska, kojemu je cilj djecu upoznati s glasovima, na zanimljiv i prijemčiv način.

»Cilj u ovome svesku je da djeca prepoznaju slova i glasove. Da znaju odrediti koji se glas čuje u kom dijelu riječi. Ujedno svaki glas ima i svoje zadatke, te djeca kroz igru usavršavaju svoje znanje«, kaže Marina Piuković.

U prigodnom programu s nekoliko pjesmica sudjelovali su upravo budući korisnici ovoga didaktičkog materijala, ovogodišnji predškolci i to iz vrtića *Marija Petković-Sunčica*, *Marija Petković-Biser* iz Subotice i *Petar Pan* iz Tavankuta, te prvaši iz OŠ *Ivan Milutinović* iz Subotice.

Promociji su nazočili, osim spomenutih, i konzul prvoga razreda Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Mihael Tomšić**, predstavnici *Rotary kluba* Osijek, nakladničke kuće BIGZ i predstavnici Zavoda za kulturu voJVodanskih Hrvata, a posebnu podršku odgojiteljima pružila je pomoćnica ravnatelja PU *Naša radost* **Dajana Šimić**.

Didaktički materijal može se naručiti preko nakladničke kuće i kupiti po cijeni od 2.000 dinara.

Ž. Vukov

I dalje nepotpuna demokracija u Srbiji

Indeks demokracije čini pet kategorija a uvjet svih uvjeta jesu slobodni i fer kompetitivni izbori uz druge s tim povezane političke slobode * Demokratska politička kultura je ključna za legitimitet, funkcioniranje i stabilnost demokratskih sustava

Nedavno objavljeni rezultati istraživanja o stanju demokracije u 167 država svijeta, koje od 2006. svake godine provodi britanski list *The Economist*, svrstao je Srbiju u grupaciju država nepotpune demokracije, gdje je bila i u prethodnim godinama.

Indeks demokracije

Indeks demokracije čini pet kategorija, a uvjet svih uvjeta jesu slobodni i fer kompetitivni izbori uz druge s tim povezane političke slobode. Sljedeće komponente su građanske slobode

i temeljna ljudska prava kao što su sloboda govora, izražavanja i medija, vjerske slobode, pravo na pravedan sudski proces, vjerske slobode. Iako se demokratski sustav zasniva na vladavini većine nužno je i garantiranje individualnih ljudskih prava i prava manjina. Funkcioniranje vlade se odnosi na implementiranje demokratski donesenih odluka, jer ako se odluke i zakoni ne provode koncept demokracije, kako navode autori, nema mnogo smisla.

Autori istraživanja ističu i kako je demokracija više nego suma institucija, jer kultura pasivnosti i apatije – poslušno i povodljivo građanstvo – ne doprinosi demokraciji. Demokratska politička kultura je, ističu, ključna za legitimitet, funkcioniranje i stabilnost demokratskih sustava

Prema ovogodišnjim rezultatima Srbija je na 66. mjestu u grupi

država nepotpune demokracije s ukupnim indeksom demokracije od 6.41. Nepotpuna demokracija ima slobodne i fer izbore (čak i kad su prisutni problemi poput krnjenja slobode me-

U istraživanju se na temelju većeg broja indikatora grupiranih u pet kategorija (indeksa) svaka država klasificira unutar četiri tipa režima – potpuna demokracija (22 države, 5.7% svjetske populacije), nepotpuna demokracija (54, 42.7%), hibridni režimi (37, 16%) i autoritarni režimi (54 države, 35,6% svjetske populacije).

Pet kategorija koje su se mjerile (na temelju 60 indikatora) i čiji prosjek daje ukupan indeks demokracije su izborni proces i pluralizam, građanska prava i slobode, politička participacija, funkcioniranje Vlade i politička kultura.

Tip režima	Broj zemalja	% zemalja	% svjetske populacije
Potpune demokracije	22	13.2	5.7
Nepotpune demokracije	54	32.3	42.7
Hibridni režimi	37	22.2	16.0
Autoritarni režimi	54	32.3	35.6

Prvi i posljednji

Na prva tri mjesta su Norveška, Island i Švedska, a uz njih je još 19 država čiji stanovnici žive u potpunim demokracijama, u Srbiji, uz još 53 države, stanovnici žive u nepotpunim demokracijama, u hibridnim sustavima žive stanovnici 37 država, a više od trećine svjetske populacije živi u autoritarnim sustavima u 54 države. Najniže po rangui su Kongo, Centralnoafrička Republika, a posljednja je Sjeverna Koreja. U grupi nepotpunih demokracija su i Slovenija na 36. mjestu, Bugarska na 47., Mađarska na 56. i Hrvatska na 59. U grupaciji hibridnih režima su Sjeverna Makedonija 77. mjesto, Albanija 79., Crna Gora 84. i BiH na 102. mjestu.

dija), ali se temeljne građanske slobode poštuju. Ipak, u zemljama u ovoj grupi, kako su je definirali autori, postoje značajne slabosti u drugim aspektima demokracije, uključujući probleme u vladanju, nerazvijenu političku kulturu te nizak nivo političke participacije.

Politička kultura

Zanimljivi su i indeksi po svakoj grupi koji, s obzirom na aktualno predizborno stanje u Srbiji, mogu nekoga i začuditi. Naime, najviši indeks je za izborni proces i pluralizam (8.25), nešto je niži kad su u pitanju građanska prava i slobode (7.35), još je niži za političku participaciju, to jest sudjelovanje građana u donošenju političkih odluka (6.11), a najniži indeksi su za funkcioniranje Vlade (5.36) i političku kulturu (5.00).

U Srbiji se problemi i slabosti demokracije iz kuta analitičara i oporbenih političara vide prije svega u slabostima institucija, ili u njihovom »zaobilazanju« od strane političara na vlasti. Isto se i o slabostima, manama i aferama aktualne i svih prethodnih vlasti govori mnogo, no o političkoj kulturi, kao jednom od problema u funkcioniranju demokracije izvan znanstvenih krugova se relativno rijetko piše i govori. Kada je riječ o građanima i njihovoj političkoj kulturi, uglavnom se smatra kako je problem u neslobodi medija te manipulaciji od strane vladajućih političara koja je zasnovana na strahovima građana.

U ovome istraživanju politička kultura se mjerila na temelju osam indikatora koji se odnose na stupanj konsenzusa i socijalne kohezije u društvu koji podupire stabilno funkcioniranje demokracije; u kojoj mjeri se podupire »snažni lider« koji zaobilazi parlament i izbore; u kojoj mjeri se preferira vladavina vojske ili pak s druge strane vladavina eksperata i tehnokrata, u kojoj mjeri se podupire demokratski sustav i vrijednosti, i koliki je postotak onih koji ne vjeruju da je demokratski poredak efikasan u održavanju javnog reda, poretka, ekonomije.

Iako neki stručnjaci smatraju kako su ovo suviše grube mjere kojima se precizno ne može »uhvatiti« tako kompleksan fenomen kao što je politička kultura, ipak ovi rezultati ukazuju na to da su stavovi i vrijednosti populacije itekako bitan faktor u postizanju i stabilnom razvoju demokracije.

U vrijeme kada su realsocijalistički režimi nestajali u srednjoj i istočnoj Europi tema usklađenosti političke kulture i političkih struktura (institucija) je bila široko razmatrana i istraživana. Prisutna su bila, a i danas su, dva gledišta. Prema »kulturalističkom« pristupu prevladavajuća politička kultura u populaciji je ključna za prihvaćanje novih institucija i »demokratskih pravila igre«, kako na političkom tako i na ekonomskom planu. Drugim riječima, »kulturalisti« smatraju da od vrijednosnih orijentacija i političkih stavova populacije ovisi hoće li se demokratske institucije prihvatiti ili ne. A budući se političke vrijednosti usvajaju socijalizacijom potrebno je da prođe nekoliko generacija koje će usvojiti vrijednosti kompatibilne s demokracijom. Ovo gledište odražava stav kako »demokracija ne može biti izgrađena bez demokrata«, ili **Dahrendorfova** krilatica kako je za ustavno-političke promjene potrebno 6 mjeseci, za ekonomske promjene 6 godina a za promjene političke kulture 60 godina«. Mi smo prošli trideset godina od promjene sustava, ostaje po ovom gledištu još 30.

S druge strane su pristalice »institucionalističkog« pristupa koji ljude vide kao prije svega racionalna bića koja se rukovode vlastitim interesima, pa smatraju da će, kada se demokratske institucije uvedu u društvo i kada se ljudi uvjere u postignuća i dobrobiti od novog sustava, i sami naučiti biti demokrate. Drugim riječima, smatra se, demokratske institucije će stvoriti demokratsku političku kulturu. Institucionalisti su daleko optimističniji kada je riječ o šansama za brzu demokratizaciju društva, smatrajući da dobre i uspješne demokratske institucije dovode i do demokratskog društva i prihvaćanja demokratskih vrijedno-

sti. Ipak, kvaka je u tome da je za uspostavljanje demokratskih institucija potrebna razvijena demokratska kultura populacije, pa se vraćamo na početak priče.

Inače, u samom istraživanju se o problemima demokracije u istočnoj Europi navodi kako slabosti demokracije opstaju i dalje, a među glavnim problemima su politička kultura, teškoće u vladavini zakona, endemska korupcija, odbacivanje liberalnih i demokratskih vrijednosti te preferiranje »jake vlasti« koja zaobilazi političke institucije što sve stvara slabe temelje za demokraciju.

J. D.

Duhovni i obrazovni aspekti

Srpska pravoslavna opća gimnazija *Kantakuzina Katarina Branković* u Zagrebu je moderna gimnazija sa suvremenim nastavnim programom koji je u skladu sa srednjoškolskim obrazovanjem propisanim u Hrvatskoj. Škola je sagrađena 2011. godine, na imanju koje je crkvi svojevremeno darovao trgovac **Duro Avirović**. Prostire se na 6.000 četvornih metara. O ulozi ove škole, specifičnosti, programu i financiranju Srpske pravoslavne opće gimnazije *Kantakuzina Katarina Branković*, kao tradicionalnog autoriteta, razgovarali smo s ravnateljem, sveštenikom **Slobodanom Lalićem**.

Otvorena vrata gimnazije

U svezi sadržaja programa škole i specifičnosti gimnazije, Lalić kaže kako je po mnogo čemu rad SPOG-a u Zagrebu zanimljiv i neobičan.

»Riječ je o jedinstvenoj školi čiji je osnivač Srpska Pravoslavna Crkva, koja istovremeno slijedi plan i program nastavnih predmeta za opće gimnazije propisanih od nadležnog Ministarstva znanosti i obrazovanja Hrvatske. Ponuđenim modelima obrazovanja nacionalnih manjina – A, B i C, Ministarstvo pokazuje senzibilitet za ovu osjetljivu tematiku. Model A, prema kome radi i naša gimnazija, podrazumijeva izvođenje nastave na jeziku i pismu nacionalne manjine, kod nas na srpskom jeziku i ćirilicom pismu, te zastupljenost nacionalnih sadržaja u predmetima ge-

ografija, historija, likovna i muzička umjetnost. Srpski jezik i književnost su fondom sati zastupljeni jednako kao i hrvatski jezik. Budući da je osnivač škole vjerska zajednica, jedan od predmeta tijekom četiri godine je pravoslavni vjeronauk. U Hrvatskoj, gimnazijsko obrazovanje se okončava ispitima državne mature. U našoj školi obavezan ispit je srpski jezik.«

Sa sveštenikom Lalićem razgovrali smo i o tome što roditelje najviše zanima pri upisu, koliko ima učenika u ovoj školskoj godini, koliko ima odjeljenja i ima li možda manji broj polaznika svoje prednosti? Nije po strani ostalo ni pitanje je li gimnazija otvorena za sve zainteresirane učenike, bez obzira na njihovu nacionalnu, vjersku ili drugu pripadnost i koje su najbolje preporuke za školovanje u Srpskoj pravoslavnoj gimnaziji?

»Svakom je roditelju zasigurno najvažnija sigurnost njegovog djeteta, i u domu i izvan njega, posebno u školi. Činjenica da škola radi pod okriljem Crkve ulijeva dodatnu sigurnost. Od početka svoga rada SPOG je ustanova s pravom javnosti. Jedini uvjet za upis je zadovoljavajući uspjeh u osnovnoj školi, odnosno prelazak gimnazijskog upisnog praga. Na ovaj način svim zainteresiranim su otvorena vrata naše gimnazije bez obzira na vjersku ili nacionalnu pripadnost. Dosadašnjim dobrim iskustvom i požrtvovnošću, podjednako zaposlenih i polaznika, nastojimo afirmirati kršćanske, ekumenske, interkulturalne i humanističke vrijednosti. Danas imamo više od 60 učenika u četiri razredna odjeljenja. Uglavnom su to učenici koji dolaze iz Hr-

**Srpsku pravoslavnu opću gimnaziju u Zagrebu pohađa 60 učenika.
Nastava se odvija na srpskom jeziku i ćirilicom pismu**

vatske, od zadarskog zaleđa do istoka Slavonije. Također, nekoliko učenika dolazi iz Republike Srpske i Srbije.»

Humanističke zamisli – osnova

U gimnaziji se nastava odvija na srpskom jeziku, iako svi udžbenici nisu prevedeni, nego se koriste latinični.

»Prije tri godine objavljeni su prvi autorski udžbenici za srpski jezik i književnost za gimnazije i ostale srednje stručne škole u Hrvatskoj, namijenjeni polaznicima koji nastavu pohađaju na srpskom jeziku i ćirilicom pismu. Udžbenike, pripadajuće radne sveske i gramatiku srpskog jezika objavila je izdavačka kuća *Prosvjeta* iz Zagreba. Tiskanje udžbenika je financiralo Ministarstvo znanosti i obrazovanja Hrvatske, koje je i izdalo potrebnu suglasnost za njihovu upotrebu u školama. U tu svrhu pomoć pruža i Uprava za suradnju s dijasporom i Srbima u regiji Srbije. Od istog izdavača su prevedeni udžbenici psihologije, politike i gospodarstva i matematike. U pripremi su udžbenici za pravoslavni vjeronauk. U Hrvatskoj je u tijeku reforma obrazovanja – *Škola za život* – mnogo je posla pred nama na ovom polju. Važno je da volja i razumijevanje ne nedostaju.

Sa sveštenikom Lalićem razgovarali smo i tome tko financira rad gimnazije, jesu li udžbenici osigurani, jesu li besplatni, postoji li vid stipendiranja učenika i što to znači u praksi?

»S obzirom na to da je ideja o osnivanju škole utemeljena na želji blaženopočivšeg mitropolita **Jovana** da Crkva pomogne svojoj zajednici, tj. da rastereti roditelje financijskih opterećenja vezanih uz školovanje svoje djece. Rekao bih da su te humanitarne i humanističke zamisli i dalje osnove naše Gimnazije; dolaskom mitropolita **Porfirija** te su kvalitete značajno unaprijeđene. Smještaj za učenike koji dolaze izvan Zagreba je osiguran u srednjoškolskim učeničkim domovima o trošku Crkve. Troškovi zaposlenih podmiruju se iz državnog proračuna, dok osnivač – Srpska Pravoslavna Crkva osigurava prostor i uvjete za rad. Udžbenici su osigurani i besplatni za sve polaznike zajedničkim naporom Crkve i Grada Zagreba. Škola različite projektne aktivnosti koje dodatno oplemenjuju naš rad prijavljuje na različite natječe. U više navrata smo nositelji ili partneri u *Erasmus+* programima.«

Izražavanje osobnih mišljenja i stavova

Ravnatelj Gimnazije Lalić naglašava kako profesori potiču svoje đake na samostalno sagledavanje problema, misaone eksperimente te donošenje vlastitih sudova.

»Rad s mladima, naročito na polju obrazovanja i odgoja je iznimno složen i odgovoran. On podrazumijeva stalan podvig i žrtvu sebedavanja onoga tko je u ovaj proces uključen. Našim nastavnicima smo stoga neizmjereno zahvalni. Koliko god je moguće, u svom radu činimo sve kako bismo nadišli koncept po kojem se učenika 'trenira' da prati nastavu bez mogućnosti vlastitih intervencija, reakcija i izražavanja osobnih mišljenja i

Slobodan Lalić

FOTO: pixell.hr

stavova. Veoma sam zadovoljan dosad postignutim, a posebno uspjehom naših učenika i njihovim snalaženjem u daljnjem životu. S ponosom bih istaknuo rezultate koje učenici postižu kontinuirano na državnim natjecanjima iz geografije i historije. Zatim, rezultate iz jezika, hrvatskog, srpskog i engleskog. Prošle školske godine grupa naših učenika pobijedila je na natjecanju iz hrvatskog jezika i književnosti koje je organizirala Knjižnica Grada Zagreba. Složit ćete se, biti vidljiv na nacionalnoj razini sa 60-ak učenika je svakako plod kvalitetnog rada. Krajnji cilj gimnazijskog obrazovanja uopće jest stvaranje generacija akademskih građana koji će kroz izvjesno vrijeme odlučivati kako o vlastitoj, tako i o sudbinama drugih ljudi. U SPOG-u ih učimo da anticipiraju neke buduće događaje i da budu spremni reagirati na pravi način. Radujemo se kad naše učenike vidimo u Zagrebu, u Hrvatskoj, kad su aktivni članovi zajednice. Ti rezultati se akumuliraju duži period, ponekad desetljeće ili dva, ali uvjeren sam da će bivši učenici naše škole vrlo brzo postati lideri naše zajednice u Hrvatskoj na mnogim poljima.«

Jedno od pitanja u ovome razgovoru bilo je i zbog čega je za adolescente, pripadnike srpske nacionalne manjine koji žive u Hrvatskoj, važno njegovanje pravoslavne duhovnosti, nacionalno-kulturnog identiteta i tradicije?

»Broj pravoslavnih Srba tijekom i nakon posljednjeg rata u Hrvatskoj devedesetih godina se dramatično smanjio i u kontinuiranom je opadanju. Asimilacija i suvremeni trend iseljavanja ka razvijenijim zemljama Europske unije su neumoljivi. Za opstanak i očuvanje identiteta pojedinca presudna su dva aspekta: duhovni i obrazovni. Onda kada smo svjesni tko smo, kada smo svjesni što mi u stvari trebamo postati, tek tada možemo iskreno zavoljeti čitav svijet i u njemu opstati«, kaže Lalić i ističe kako je školska knjižnica veoma važna karika u procesu odgoja i obrazovanja svake škole.

»Osim fonda koji je zastupljen u školskoj knjižnici, učenicima je dostupan i prebogat fond crkveno-općinske knjižnice. Osim lektirnih naslova, zastupljenih na latiničnom i ćirilicom pismu, učenicima i nastavnicima je dostupna građa koja će zadovoljiti nastavni proces, ali i njihova osobna interesiranja.«

Zvonko Sarić

Branka Gabrić, dr. teologije

Prvih tisuću dana života

*Doktorsku disertaciju Branka Gabrić obranila je 17. siječnja i time postala prva doktorica teologije iz zajednice vojvođanskih Hrvata * Koliko s jedne strane imamo blagodati razvoja medicine i tehnologije, toliko s druge strane nove mogućnosti zahvata u čovjekov život otvaraju brojna etička pitanja*

Branka Gabrić rođena je 19. kolovoza 1989. godine u Subotici, gdje je završila OŠ *Ivan Goran Kovačić*, te Gimnaziju *Svetožar Marković*. Studij je nastavila na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu, gdje je i diplomirala 2013. godine s radom »Aktualni izazovi u zaštiti ljudskoga života«. Iste godine upisala je poslijediplomski studij moralne teologije, smjer bioetika, na Akademiji *Alfonsiana*, pri Papinskom Lateranskom sveučilištu u Rimu. Licencijat iz moralne teologije sa završenim radom na temu: »Nerođeni život u hrvatskom zakonodavstvu« postigla je 2015. godine. Na istom fakultetu započela je doktorske studije. U međuvremenu pohađala je kolegije iz područja razvojne psihologije i neuroznanosti pri Papinskom sveučilištu *Salezijana* u Rimu, te dva tečaja usavršavanja iz bioetike pri Institutu za bioetiku Katoličkog sveučilišta *Presvetog Srca Isusova* u Rimu, kao i tečaj pri Medicinskom fakultetu *A. Gemelli* istog Sveučilišta iz područja perinatalne psihologije. Bila je gost student na Papinskom teološkom institutu *Ivan Pavao II.*, gdje je sudjelovala na predavanjima gostujućih profesora na temu odgoja mladih na području spolnosti.

Doktorsku disertaciju na temu »Prvih tisuću dana života: koncept psihofizičkog razvoja osobe. Antropološke pretpostavke za etičku prosudbu« obranila je 17. siječnja i time postala prva doktorica teologije iz zajednice vojvođanskih Hrvata.

 Zaštita ljudskog života od samog začeća provlači se kroz brojne Vaše radove. Koji su to izazovi s kojima se susrećemo i danas?

U diplomskom radu bavila sam se temom tada aktualnih izazova u zaštiti ljudskog života na području bioetike koji su se proteklih godina, razvojem znanstveno-tehnoloških mogućnosti, značajno povećali. Izazova u zaštiti čovjekova života je mnoštvo, pa tako i na području biomedicinskih zahvata. Koliko s jedne strane imamo blagodati razvoja medicine i tehnologije, toliko s druge strane nove mogućnosti zahvata u čovjekov život otvaraju brojna etička pitanja. Izazov je zaštititi dostojanstvo i cjelovitost svakog ljudskog embrija, život nerođenog djeteta, život novorođenčadi koja su nositelji deformacija, organizirati pravedni pristup medicinskoj skrbi, regulirati zahvate na genetskoj razini, zaštititi darovatelje i primatelje organa i skrbiti se za one koji umiru. Izazovi su pred nama od prvih trenutaka čovjekovog života, od začeća i samog načina začeća pa do onog posljednjeg trenutka, odnosno smrti.

 Svjedoci smo stalnog marginaliziranja čovjeka. Koliko se danas, po Vašem mišljenju, cijeni ljudski život?

Nije jednostavno odgovoriti na ovo pitanje. U XX. stoljeću dosegli smo velike napretke glede poštivanja ljudskih prava, isticanja dostojanstva čovjeka. Zahvaljujući napretku medicine poboljšala se kvaliteta života i imamo brojne nove terapijske mogućnosti – to su prekrasna dostignuća ljudskog duha i izraz brige i skrbi za ljudski život. Međutim, u isto vrijeme iz tog zaštitničkog pogleda na ljudski život izostavljena su, na primjer, nerođena djeca bilo na teoretskoj kao i praktičnoj razini. Osim njih, često se i starije i obojle osobe sve više marginalizira i manje cijeni, jer nisu dovoljno

produktivne. Upravo glede djece današnje društvo, globalno gledajući, ponaša se paradoksalno. Ako postoji želja za djetetom, onda se nekada i pod svaku cijenu nastoji dobiti dijete, dok ako dijete dolazi u nepoželjnom trenutku može biti »eliminirano« bez puno postavljenih pitanja. Želja odraslih je odlučujuća i vrijedi više od samog djeteta. Pa tako ako je dijete željeno, ono je cijenjeno i važno, ako nije, nema vrijednosti i može se pobaciti.

Podatci o pobačaju su zastrašujući. U svijetu se na godišnjem nivou uradi oko 50 milijuna pobačaja. Suprotno tome sve je više *Pro-life* udruga koje se bore za život. Je li to dovoljan i ispravan način?

Posljednjih godina na području Hrvatske, pa i Subotice, raste zalaganje pojedinaca i udruga za zaštitu nerođene djece, što je prekrasan pokazatelj buđenja svijesti o važnosti svakog života ali isto tako i važan društveni čin gdje osobe čine jedan iskorak iz

vlastite komotnosti svog privatnog života u područje javnog života. Upravo taj iskorak je ključan da bi se mogla razbuditi svijest većeg broja građana. Mi smo društvena bića i ono što drugi misle ili zastupaju ima utjecaja na nas osobno, bilo to svjesno ili nesvjesno, a budući da se u javnosti uopće ne govori objektivno o ovoj tematici potrebne su nam udruge koje će se zalagati i djelovati na različitim razinama, od one praktične gdje se pomaže ženama i obiteljima u poteškoćama do organiziranja tribina i drugih javnih djelatnosti. Neprofitne udruge su bitni dio suvremenog demokratskog uređenja u kojem građani mogu i trebaju pridonijeti razvoju društva i kulturnog života svoje sredine. Mi smo, nažalost, još uvijek naviknuti na pasivno sudjelovanje u društvu, međutim mogućnost ovakvog oblika sudjelovanja svakako ne bismo smjeli zapostaviti. Jesu li *Pro-life* udruge dovoljne – svakako da nisu, jer je potrebno da se svatko od nas više pozabavi ovom tematikom

koja nas se tiče osobno, jer je svatko od nas bio nerođeno dijete. Na svakodnevnoj razini možemo se više educirati i u mnoštvu životnih okolnosti posavjetovati druge, pomoći im i pokazati da smo uz njih. To je ono što možemo svi, dok su velike promjene potrebne na razini zakonodavstva te pristupa poslodavaca koji često diskriminiraju mlade žene i majke.

Kakvi su zakoni u Srbiji i Hrvatskoj kada je u pitanju nerođeni život?

Zakoni koji se odnose direktno na nerođenu djecu su oni koji određuju pitanje pobačaja i umjetne oplodnje. Zakoni o pobačaju koji su na snazi u Srbiji i u Hrvatskoj temelje se na zakonu iz perioda socijalističkog uređenja Jugoslavije i dopuštaju prekid trudnoće dok zakoni o medicinski potpomognutoj oplodnji također zapravo ne štite ljudske embrije. Ukratko, zakonodavstvo niti u jednoj od dvije zemlje ne štiti niti ono najosnovnije pravo na život nerođenog djeteta.

Svaki trenutak u razvoju djeteta je važan, no prvih tisuća dana (od začeća do druge godine) smatra se temeljem za cijeli život, i u fizičkom i u psihičkom smislu. Što je ono o čemu posebno treba voditi računa?

To je vrlo opsežna tematika koja zahtijeva više vremena i prostora, ali ono što bih prvo naglasila jest stav otvorenosti roditelja prema životu. Veliki broj djece dođe u trenutku koji možda nije očekivan ili se ne čini najboljim za roditelje, ali otvoriti svoje srce i tada i s ljubavlju prihvatiti taj začeti život je prvi bitni stav i veliki plus za optimalni psihofizički razvoj začelog djeteta. Publikacije iz prenatalne psihologije nam ukazuju na to da je bitno kakav stav roditelji imaju prema djetetu dok je još u utrobi kao i nakon rođenja: prihvaćaju li to dijete ili su ljuti na njega, jer je možda pokvarilo planove itd. Dakle, oraspoložiti svoje srce za dijete koje je dar, u svijesti da možda i mi sami nismo rođeni u savršenom trenutku ali smo bili prihvaćeni. Ovaj aspekt je često zanemaren i zaboravljen u mnoštvu životnih okolnosti i promjena koje dolaze s novim djetetom i stoga mislim da ga je bitno posvijestiti – ne kao osudu nego kao poziv i jednu veliku mogućnost za bolje prihvaćanje svakog novog života iz zahvalnosti, jer smo i mi primili svoj život kao dar za koji se netko morao žrtvovati. Ono što je još bitno je dakako zaštititi dijete od pretjerane izloženosti stresu, psihofizičkom nasilju itd., dok s fizičkog aspekta je jako važna zdrava ishrana tijekom cijelog ovog razdoblja. Manjak nutritivnih elemenata u ovom periodu ima velike posljedice na normalan fizički razvoj, napose na razvoj nervnog sustava i kognitivnih sposobnosti. Stoga je bitno omogućiti dobru prehranu trudnicama, majkama dojiljama i djeci. UNICEF već nekoliko godina vodi kampanje po cijelom svijetu, naglašavajući važnost ishrane tijekom prvih tisuću dana života, naglašavajući da se radi o jedinstvenom razdoblju u kojem se postavljaju temelji za optimalno zdravlje, rast i neurološki razvoj tijekom života. (UNICEF »čvrsto vjeruje da ulaganje u prvih 1.000 dana djetetovog života određuje budućnost naroda«.)

Obično se u tome periodu dok je dijete malo najveći glasak stavlja na majku. Koja je i koliko je važna uloga oca u odrastanju djece?

Odnos djeteta s majkom je naš prvi međuljudski odnos koji imamo. Od prvih dana nakon začeća započinje jedan biološkokemijski razgovor između embrija i majke koji vremenom prerasta u snažnu psihološku i emocionalnu povezanost između novorođenčeta i majke. Očevima u početku možda treba više vremena da se upuste u taj odnos, jer nemaju izravan doživljaj djeteta koje

se razvija u majčinoj utrobi, ali kako sam već rekla, stav prihvaćanja ili neprihvatanja od oca ima utjecaja na samo dijete. Uloga oca je od neizmjerne važnosti bilo u onom indirektnom smislu da bude potpora majci, pogotovo u najranijem periodu tijekom trudnoće, ali još i više u direktnom smislu odnosa sa samim djetetom – jer dijete ima potrebu imati obje roditeljske figure tijekom svog razvoja i roditelji mu upravo u svojoj različitosti omogućuju da se razvije kao cjelovita osoba.

Da li bi se u obrazovno-odgojnim ustanovama, pa i u samoj Crkvi kroz razne tribine, seminare, duhovne obnove za mlade i mlade obitelji trebalo više govoriti o tim temama, o spolnosti i prirodnom planiranju obitelji, pa i važnosti prvih 1.000 dana?

U potpunosti se slažem da su to teme o kojima se treba puno više govoriti i educirati, napose o pitanju ranog razvoja ljudske osobe i bitnim fizičkim i psihološkim aspektima. Pitanje određenog »spolnog odgoja« u državnim obrazovno-odgojnim ustanovama je kompleksnije, jer postoje različiti pogledi na to na koji način bi se trebalo govoriti o tim pitanjima. Međutim, u okviru Crkve bi se trebalo dati više prostora tim temama, napose u programima za mlade i u tečajevima pripreme za brak. Što se tiče tematike spolnosti, katolički nauk o spolnosti izriče duboke istine o čovjeku, njegovom tjelesnom i duhovnom integritetu i pozivu na potpuno darivanje drugoj osobi u ljubavi. Približiti taj izvorni nauk svim vjernicima, i ne samo mladima, donio bi puno ploda i vjerujem iznenadio mnoge te doveo do boljeg razumijevanja ne samo nauka i normi Crkve nego i vlastite spolnosti. A onda nakon toga se jasnije može razumjeti govor o prirodnom planiranju obitelji i mnogim drugim pitanjima.

Danas smo svjedoci vršnjačkog nasilja, nezadovoljne djece i omladine. Jesu li možda u tim problemima krivo postavljeni, odnosno nepostavljeni temelji u najranijoj životnoj dobi?

S psihološkog aspekta ne možemo govoriti o jednom uzroku određenog problema. Uvijek se radi o više čimbenika koji su isprepleteni i koji dovode do određenog ponašanja ili problema. Teško je generalno odgovoriti na ovo pitanje i trebamo paziti da ne idemo iz jedne krajnosti u drugu tražeći uzroke samo u određenom periodu života. Međutim, mislim da bismo učinili velike promjene za našu djecu i društvo općenito kada bismo više zaštitili djecu tijekom prvih mjeseci i godina njihovog života i kada bismo imali mogućnosti provesti više vremena s njima, pružiti im više pozornosti i ljubavi i dakako osigurati im ono najbitnije za dobar fizički razvoj.

Kako ste se odlučili na ove teme i što Vas je potaknulo na ovo istraživanje?

Veliku motivaciju istražiti bolje ovo razdoblje života dobila sam za vrijeme boravka u Hrvatskoj, zahvaljujući iskustvu i angažiranosti u programu *Injigo* koji se bavi davanjem duhovnih vježbi sv. Ignacija u svakodnevnom životu gdje sam imala priliku uz dobro pripremljene voditelje vidjeti kakav utjecaj ima ovo rano razdoblje života na cijeli kasniji život na svim razinama, pa i onoj duhovnoj. Dakle, na praktičnoj razini sam vidjela koliki utjecaj imaju prvi mjeseci i godine života, (i kao teolog isto tako da i ono loše doživljeno tijekom tog perioda se može predati Bogu i moliti iscjeljenje), te sam odlučila skupa sa svojim profesorom bioetike i liječnikom **M. P. Faggionijem** pozabaviti se ovim razdobljem s jednog empirijsko-znanstvenog i etičko-antropološkog aspekta.

Savjetovanje za nastavni kadar

Planirana je i izrada udžbenika

U cilju unaprjeđenja obrazovanja na hrvatskom jeziku Hrvatsko nacionalno vijeće radi i na stručnom usavršavanju nastavnog kadra. Tako je u suradnji s Pedagoškim zavodom Vojvodine u subotu, 1. veljače, u sjedištu HNV-a u Subotici, održan još jedan akreditirani stručni skup – savjetovanje, ovoga puta na temu »Planiranje i izrada udžbenika«.

Voditeljica seminara bila je **Iris Stantić-Miljački**, profesorica razredne nastave i doktorandica na Pedagoškom fakultetu u Somboru.

»Cilj obuke je da sudionici usvoje i primijene znanja i kompetencije potrebne za razumijevanje procesa izrade suvremenog funkcionalnog udžbenika u skladu s metodikom predmeta i

to izgledalo, da se razmijene iskustva. Mislim da su ovakvi susreti jako važni da bismo se mi međusobno podržavali i motivirali jedni druge da istrajemo, jer napisati jedan udžbenik nije nimalo lako«, kaže Uršal.

Na skupu je bilo 22 polaznika koji će dobiti validan certifikat kao dokaz o stručnom usavršavanju.

»Redovito pohađam stručna usavršavanja i seminare koje organizira HNV, ali i druge. To nam je dio posla, ali i potreba da se konstantno usavršavamo. Tako sam završio i Lektorat hrvatskog jezika i književnosti u Novom Sadu. Kada je u pitanju kemija, tu prevodimo postojeće sadržaje sa srpskog jezika, za potrebe nastave, za završni ispit i slično. Ako bude potrebe za prevodenjem

najvišim standardima kvalitete udžbenika«, navela je Stantić-Miljački.

Predsjednica HNV-ova Odbora za obrazovanje **Margareta Uršal** pozdravila je polaznike skupa, istaknuvši kako je raduje veliko interesiranje za ovu temu.

»Tema stručnog skupa je široko postavljena i interesantna za svakoga. Iako neće svaki polaznik koji danas sudjeluje u skupu napisati udžbenik, možda će jednom sudjelovati u pisanju. Bez obzira na to, nakon odslušanog savjetovanja, sudionici će imati mogućnost bolje procjenjivati udžbenike koji su u ponudi na tržištu, lakše će izabrati udžbenik za svoje učenike, koji najviše odgovara njemu samome, te učenicima kojima predaje. Ovaj stručni skup ima tu dodatnu vrijednost, a svakako ćemo na kraju skupa imati i jednu konstruktivnu raspravu, dijalog među sudionicima o tome je li tko sudjelovao u pisanju udžbenika, kako je

udžbenika, rado ću se oprobati«, kaže profesor kemije u tavan-kutskoj OŠ *Matija Gubec* **Slavko Benčik**.

Jedna od sudionica seminara bila je i **Ljupka Malacko**, profesorica u rusinskoj gimnaziji *Petro Kuzmjak* u Ruskom Krsturu. Ona ističe kako je tema zanimljiva, jer i rusinska zajednica treba raditi nove udžbenike za nastavu na svojem materinskom jeziku.

»Nadam se da ćemo dobiti nove udžbenike za srednju školu, postojeći su stari oko 30 godina. Stoga je tema seminara zanimljiva. Vjerojatno ću ja raditi udžbenik za rusinki jezik u korelaciji s Katedrom za rusinistiku u Novom Sadu«, kaže Malacko.

Podsjetimo, u posljednjih nekoliko godina hrvatska zajednica u Srbiji je za potrebe obrazovanja na materinskom jeziku izradila nekoliko udžbenika čiji su autori pojedinci iz ove manjinske zajednice.

D. B. P.

Ulica za željezničare

U trokutu između Majšanskog puta i Ulice Mihálya Szervóa (a nekada Tvorničke) nalazi se mala, »skrivena« ulica, zanimljive povijesti. Uličica nema svoje ime, nego su kuće u njoj obilježene s dva istovjetna broja i dodacima »a«, »b«, »c«..., a službeno pripada Ulici Mihálya Szervóa. Ujedno je i u ulozi nesvakidašnjeg prolaza s otvorom na jednom kraju poput kapije, ka susjednoj Vinogradskoj ulici.

Povijesno, međutim, ulici bez imena pripada mnogo važnije mjesto od ovog skrajnutog. Bilo bi autentično kada bi nosila ime Željeznička... Na isječku karte Subotice iz 1928. godine, dok je ovaj dio grada bio znatno manje naseljen, vrlo jasno su obilježeni željezničarski stanovi u dva niza u spomenutoj uličici bez imena.

Između dva svjetska rata velike urbanističke promjene dogodile su se na dotadašnjoj periferiji grada. Utvrđena su tri nova kvarta grada istočno od željezničke pruge: IX. (spomenuti), X. (Kertvaroš) i XI. (Novi grad). Deveti kvart formiran je uz Majšanski put. U ovom kvartu uz prugu je bila skoncentrirana industrija; tu se nalazila tvornica *Ferum* za izradu vagona, livnica *Ferum* za izradu dijelova za vagone i lokomotive, *Hrast* za preradu drveta, Tvornica štirke, željeznička plinara, gradsko skladište drva i drugo. Posebnu cjelinu činila je »radnička kolonija« od deset zgrada za stanove radnika željeznice (**Gordana Prčić-Vujnović**, *Razvoj urbanizma i arhitekture Subotice između dva svjetska rata*). Zgrade su imale po četiri samostalna stana sa sobom, kuhinjom i komorom. Krasili su ih zanimljivi istovjetni zabati, koji su na ovim objektima, uglavnom, sačuvani do danas. Projektant je, nažalost, ostao nepoznat, jer projekti stanova za željezničare nisu pronađeni. Autentičan izgled zgrada do danas je uglavnom izmijenjen dogradnjama.

Bye, bye, London – Goodbye!

Nakon skoro pedeset godina članstva, Ujedinjeno Kraljevstvo (nazivano i Velika Britanija) je istupilo iz Europske unije i tako se ostvarila volja naroda, koji se na referendumu, istina s malo više nego polovinom glasova, odlučio na Brexit. Europski parlament je 31. siječnja, s velikom većinom glasova, usvojio sporazum o istupanju Ujedinjenog Kraljevstva iz zajednice naroda Europe, i tako se EU s 28 svela na 27 članova. Britanske članove Europarlamenta i samu Britaniju parlamentarci su ispratili jednom zajedničkom, pomalo tužnom škotskom pjesmom *Auld Lang Syne*, koju u anglofonskim zemljama pjevaju za rastanak, obično poslije ponoći u Novoj godini ili na sprovodima. Pjesma koja počinje stihom »Sjetit ćeš se, draga moja, radosne mladosti«, napisao je škotski pjesnik **Robert Burns**, na melodiju jedne tradicionalne škotske pjesme. Pjesmu su zajedno pjevali i Britanci i ostali, držeći se za ruke. Scena je doista bila dirljiva, neki su brisali i suze. Nakon pjesme, Britanci su napustili salu. Odlazak je proslavljen pjesmom i u Londonu, a tu se orila pjesma o britanskoj kraljici. Burnsova pjesma se pjevala i u škotskom glavnom gradu Edinburghu, gdje su paljene svijeće u znak tuže i odmah je najavljena namjera da se održi referendum o osamostaljenju Škotske, i o namjeri da i nadalje budu članovi EU. Slični glasovi su se čuli i u Sjevernoj Irskoj, gdje je najveći problem granica s Irskom. No, za britanskog premijera posao zasad još nije završen, jer do konca ove godine treba se dogovoriti o važnim detaljima (npr. Gibraltar), a Velika Britanija će i dalje uplaćivati svoj pripadajući dio za EU fondove (ovo su prije osporavali, ali očito nije ništa besplatno). Interesantna je bila izjava našeg predsjednika, koji je prilikom posjeta novog povjerenika EU za inozemne poslove rekao da će »u budućnosti Srbija biti nova, 28. članica Unije i tako će stupiti na mjesto Engleske«. Kasnije će biti riječi i o ovome.

Imperijalist ostaje imperijalist!

Britanci su dugo raspravljali da li da pristupe tadašnjoj Europskoj zajednici, kada su se konačno odlučili to uraditi. Uvijek su malo bili unutra, ali malo i van. Naravno, nikako im se nije svidjelo da im Francuzi, a pogotovo Nijemci, određuju neka pravila. Ipak su oni bili velika sila. Nakon I. svjetskog rata britanska imperija se prostirala na cijeloj zemaljskoj kugli i zauzimala je skoro 25% suhozemnog dijela planeta. Indija, Kanada, Australija, Južna Afrika, indonežanski poluotok, Egipat, Sudan itd. Nakon završetka II. svjetskog rata uslijed pokreta protiv kolonijalizama (uz snažnu podršku SSSR-a) moć Britanije polako, ali sigurno je počela opadati, ali u svijesti britanske elite imperijalno razmišljanje nije iščezlo. Naprosto su bili navikli da oni vode glavnu riječ, ali tu su sad bile dvije velike sile, koje su vodile tzv. *Hladni rat*. Na trenutke ipak su pokazali da su »svjetska sila«, sjetite se recimo rata s Argentinom, koja je okupirala Falklandske otoke (12.173 km²; 2.840 stanovnika). Rat je vođen 1982. godine, kada je Velika

Britanija, kao nekada, »preko sedam mora«, poslala svoju elitnu flotu, među kojom jedan nosač aviona i atomsku podmornicu. Britanci su istjerali agresore i otoke su ponovo stavili pod svoju vlast. Po meni ovaj, u to doba najsuvremeniji rat, ujedno je bila i »labuđa pjesma« britanske imperije. Zvuči kao dio neke farse, ali zvaničnici u UK govore o ponovo stečenoj slobodi, o tome da

Točno u ponoć: Skidanje zastave UK u Bruxellesu

će sada sami određivati svoju sudbinu i krenut će u »vrtoglavi razvoj«. Očito ni njihovim političarima ne manjka sposobnosti obećavanja kula i gradova.

Utrka s »vezanim nogama«

Ovih dana konačno smo saznali da će izbori na svim nivoima vlasti biti održani 26. travnja. Istina, još neki »mali detalji« nedostaju. Primjerice, promjena izbornog zakona (cenzusa), ali to će se sigurno riješiti. Po mom mišljenju, ovi izbori trebaju riješiti sljedeće probleme: treba osigurati izlaznost birača, barem nešto preko 50% (kao kod Brexita) da bi se rezultati smatrali validnim. Uvjeren sam, iz iskustva na temelju dosadašnjih izbora, od prvog do posljednjeg, ovo »osigurati« je lakši problem. Takozvani bojkot izbora je besmislen i nekoristan. Svakako će glavna »bojišnica« biti parlamentarna borba za Beograd. Teži problem je da vladajućoj stranci treba stabilna dvotrećinska većina u parlamentu, iz razloga što nikakvo kompromisno rješenje s Kosovom nije moguće bez promjene važećeg Ustava (koji je usvojen na sumnjivom referendumu). Ako se dobije željena većina, onda su mogući dalji koraci ka kompromisu, a ako se to ne postigne, onda će se i dalje hodati »vezanih nogu« k EU. Po mišljenju euroskeptika, prije će se raspasti EU nego što ćemo mi biti njeni članovi. Ali postoji i mogućnost da se UK ponovo vrati u zajednicu u cjelini ili bar neki njeni dijelovi, a opet prije naše zemlje. Zato naš predsjednik treba opreznije davati izjave. Budući da nitko ne zna što donosi sutrašnji dan. U stvari, on se možda šalio!

Tržnicu u Dom kulture

Drugo lice **SUBOTICE**

Stara je istina da je moć u onoga tko raspolaže informacijama. Mogli bi o tome posvjedočiti – samo kada bi smjeli, htjeli ili na to bili prinuđeni – recimo, recimo... oni koji za jeftine novce kupe neke zgrade, sruše ih i izgrade stanove od kojih poslije imaju lijepu zaradu. No, iako je riječ o domovima, ovoga puta nije i o Braći...

Riječ je o jednom domu i jednoj informaciji koja je u posjedu lokalne vlasti i koju ta vlast čuva k'o datum Đeknine smrti. Riječ je – pogađate, naravno, iz prve – o tavankutskom Domu kulture i odgovoru na pitanje kada će on biti otvoren. Međutim, iza tog misterioznog »kada« krije se i još zanimljiviji, a isto tako tajnovit, odgovor na pitanje »zašto«? Zašto još nije otvoren ako je javnosti već odavno poznato da je još 11. svibnja prošle godine završena njegova takozvana obnova? Zašto se po plafonima skuplja paučina, a po zidovima prah ako je javnosti poznato da su Grad i Pokrajina u njegovo uređenje ulupali oko 50 milijuna dinara? Zašto, umjesto da već od 12. svibnja prošle godine bude mjesto okupljanja Tavankučana, i danas služi kao Muzej tajni u koji mogu ući samo oni koji umjesto ulaznice pokazuju parlamentarnu propusnicu?

Rijetki posjetitelji Doma kulture

Eh, zašto? Pa zato.

Nije valjda lokalna vlast neka plećkuša, pa da širi informacije kome stigne! Lijepo je, još negdje u studenome prošle godine (dakle pola godine od kako su radovi završeni) predsjednik Savjeta tavankuste Mjesne zajednice **Dejan Lončarević** našoj novinarki rekao da su, prema njegovim saznanjima, svi ugovoreni radovi izvedeni prema projektno-tehničkoj dokumentaciji i da je objekt u funkcionalnom stanju. Pa da to bude uvijeno u još službeniju formu, a sve praveći se toše, još ljepše je negdje u isto vrijeme stigao i odgovor iz nekog kabineta u lokalnoj samoupravi koji zbog svoje ljepote i preciznosti vrijedi ponovno citirati: »Kada budemo imali detaljnije informacije u svezi vaših

pitanja koja se odnose na otvaranje Doma kulture u Tavankutu, bit ćete blagovremeno obaviješteni«.

Ima li jasnije poruke novinarima, a preko njih i građanima od ove? Može li itko bolje opisati karakter lokalne samouprave od nje same? Teško. Jer, napisati da je takav odgovor i arogantan i glup bilo bi, naravno, i glupo i arogantno.

Ali, eto, i od studenoga do veljače skoro pa kao od svibnja do studenoga, a lokalna samouprava još nema detaljnijih informacija koje, potpuno bez veze, zanimaju naš tjednik, a moguće i ponekog Tavankučanina. Uzalud je javnost nagađala, skoro da su i kladionice mogle to pitanje uvrstiti u svoju ponudu, da će Dom kulture u Tavankutu, »u paketu« s *Y krakom*, otvoriti nitko drugi do Božanski. Ali, neee: Božanski se sa svojim svecima kratko ukazao na Kelebiji i otišao drugim važnim poslom, ostavivši domaru da, poput svetog Petra, svojim ključevima i dalje drži tajnu s druge strane brave.

Javnosti, bar onoj koja to još nije zaboravila, još je u sjećanju da je obnovu Doma kulture u Tavankutu obećao osobno predsjednik **Aleksandar Vučić** prilikom susreta s predsjednikom Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislavom Žigmanovim**, upravo u veljači 2018. Ali,

tako vam je to s dogovorima i ugovorima: već tada nije otkriven jedan sitan detalj – odgovor na pitanje kada će obnova biti završena. Najmanje je za to kriv sam Vučić. Pa što ga to nisu pitali novinari kada već znaju kako je to sa »sitnim slovima« u svakom ugovoru? Što ga, uostalom, to nije pitao njegov gost, pa da je to iskoristio kao »politički poen« (i to srednje veličine!) pred novinarima i sveopćom srpskom i hrvatskom javnošću? Ovako, suočen s brojnim obvezama, Vučić je tu misteriju ostavio lokalnoj samoupravi na čuvanje. Što ova besprijekorno i čini. I ne samo kada je riječ o Domu kulture nego i o mnogim drugim, a bitnim, pitanjima iz njezine nadležnosti.

Ali... kao građanin sa suficitom lojalnosti prema lokalnoj samoupravi, slobodan sam istoj – i to u cilju iznalaženja konstruktivnog rješenja, a na opće dobro – iznijeti jedan prijedlog koji možda može zvučati i onako... lukasto: kada već Tavankučani imaju i stanovitih problema (vjetar, propuh..., pišu novine) s jesenas otvorenom tržnicom, zašto istu, kada god je loše vrijeme, ne presele u Dom kulture? Cilj bi u potpunosti bio ostvaren: Dom bi opet postao mjesto okupljanja mještana, a uz malo mašte sadržaj bi se mogao popuniti i nekim kulturno-zabavnim programom. Možda i zvuči šašavo, ali krste nikoga zbog toga ne bi boljele.

Z. R.

Otvorena izložba fotografija

»Zdravstvena zaštita kojom se spašavaju životi migranata na Balkanu«

Tijekom srpnja i kolovoza 2019. fotograf **Victor Lacken**, kojega je poslala Međunarodna Federacija Društva Crvenog križa i Crvenog polumjeseca (MFCK), obišao je Balkan i dokumentirao izazove s kojima se suočavaju migranti i izbjeglice na proputovanju do željene destinacije. Od snimljenog materijala na prostoru Srbije, Bosne i Hercegovine i Sjeverne Makedonije postavljena je izložba pod nazivom »Zdravstvena zaštita kojom se spašavaju životi migranata na Balkanu«. Izložba je otvorena 4. veljače u predvorju Otvorenog sveučilišta.

Fotografije koje su snimljene u Srbiji nastale su u prihvatnim centrima u Subotici i Somboru, a na njima su, osim migranata, prikazani i volonteri Crvenog križa koji im pružaju psiho-socijalnu podršku.

Tajnik Crvenog križa Vojvodine **Boško Dmitrašinović** kaže kako za migrante mnogo znače volonteri Crvenog križa, jer s njima rade određene programe preko kojih usvajaju i nova znanja i igraju se, što im prikraćuje vrijeme i uljepšava im to dugo i teško putovanje. Dmitrašinović je pohvalio volontere Srbije, jer pružaju dobar primjer kako treba postupati s ljudima. Istakao je i da je ova izložba premijerno prikazana u Ženevi, gdje je gotovo 200 predstavnika država i nacionalnih društava Crvenog križa moglo vidjeti na koji način se u Srbiji vodi briga o ljudima koji su u potrebi kao što su migranti.

Humanost prema migrantima koju pružaju predstavnici Crvenog križa, ali i drugih institucija, pohvalio je i član Gradskog vijeća zadužen za područje socijalne zaštite i zdravstva **Ilija Đukanović**.

»Situacija je bila puno teža u ljeto 2016. godine kada se u prihvatnom centru nalazilo i do nekoliko stotina migranata koji su čekali prelazak preko mađarske granice. Sada je situacija malo drugačija, ali ove fotografije pružaju snažnu poruku humanosti kako se naše organizacije, prije svega Crveni križ, ali i ostale institucije, ophode u ovim teškim trenucima prema tim ljudima«, rekao je Đukanović.

Osim pružanja psiho-socijalne podrške, Crveni križ u Subotici pomaže migrantima i preko službe traženja. Kako nam je pojasnio njihov stručni suradnik **Zoran Molnar** služba traženja bavi se spa-

janjem prekinutih obiteljskih veza između rodbine i prijatelja kako za domicilno stanovništvo tako i za migrante od samog početka migrantske krize.

»Svako mjeseca izdaju se posebni plakati s osobama koje traže nekog od svojih najbližih. Iako se nama predstave, na plakatima je kraj njihove fotografije samo broj. Na temelju toga osobe kada prepoznaju nekoga koga traže kontaktiraju nas«, kaže Molnar i ističe da su u Subotici imali jedan slučaj povezivanja izgubljene obitelji.

»Dječak od deset godina se izgubio na granici Srbije i Mađarske. Roditelji su mu prešli u Mađarsku, a on je ostao kod nas. Zahvaljujući ovoj službi nakon nekoliko dana pronašli smo kontakt djeda koji živi u Iranu, a nakon toga je konačno vraćen svojim roditeljima«, kaže Molnar.

J. D. B.

Temeljem članka 63. a Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US 132/14, 145/14, 83/18 i 31/2019) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo u suradnji s Pokrajinskim tajništvom za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životnog okoliša obavještavaju zainteresirane građane da će od 14. 2. 2020. do 21. 2. 2020. god. u uredu 204 Stare Gradske kuće biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju poslovnog objekta na Somborskom putu
na k.p. br. 43076 K.O. Donji grad u Subotici
s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije
(naručitelj projekta »Digital Hive« o.d.)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 14. do 21. veljače 2020. godine, svakog radnog dana od 8 do 15 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara Gradska kuća, Trg slobode 1, ured 204. Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 14. do 21. veljače 2020. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavještenja o javnoj prezentaciji je Katarina Buljović.

Sve primjedbe prispjele u Zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Investicije i projekti

U *Hrvatskoj riječi* od 10. siječnja objavili smo tekst *Testiranje na propuh* o novoj tržnici u Tavankutu. Kako smo tada pisali, prodavači na tržnici u Tavankutu nezadovoljni su kako je uređena tržnica i zbog toga robu i dalje prodaju na starim tezgama. Primjedbe su se odnosile na to što nema kolskog prilaza tržnici i tezgama, a prodavačima smeta i propuh. U JKP *Subotičke tržnice* reagirali su nakon ovog teksta, ističući da je prilazna cesta izbetonirana i postavljena zaštita od vjetera i propuha.

Uvažene primjedbe prodavača u Tavankutu

Ravnatelj JKP-a *Subotičke tržnice* **Dejan Ljubisavljević** u razgovoru za *Hrvatsku riječ* kaže da je tržnica u Tavankutu uređena sukladno mogućnostima koje ima ovo poduzeće, koje brine o još nekoliko tržnica.

»Prepoznali smo potrebu ljudi u Tavankutu da imaju tržnicu. Ranijim planskim dokumentima tržnica je predviđena na tom prostoru, što smo mi ispoštovali. Dakle, umjesto dvorišta Mjesne zajednice, gdje je bila privremena improvizirana tržnica mi smo uradili novu, na gradskoj parceli, u blizini seoskog stadiona, sukladno Planu detaljne regulacije MZ Tavankut«, kaže ravnatelj JKP-a *Subotičke tržnice*.

Rekonstrukcija tržnice u Tavankutu bila je u planu Savjeta MZ Tavankut i u prijašnjem sazivu, kada je većinu imao DSHV. To je ostao plan i novog saziva Savjeta MZ u kome većinu ima SNS.

Prema riječima koordinатора tehničkog sektora JKP-a *Subotičke tržnice* **Petra Kuntića** sastanak u Tavankutu održan je početkom svibnja prošle godine gdje su nazočili predstavnici gradskih službi, JKP-a *Subotičke tržnice*, te predsjednik savjeta MZ Tavankut.

»Tada je dogovoreno da će betoniranje nove tržnice uraditi Grad Subotica, tezge postaviti JKP *Subotičke tržnice*, kao i da će za početak biti postavljeno šest do osam tezgi. Dogovoreno je tada i da se postojeće tezge, koje su u vlasništvu privatnih osoba ili kulturno-umjetničkog društva, uklone i to nakon postavljanja novih tezgi na novu, trajnu lokaciju. Dakle, sastanak je bio u svibnju, a mi smo u listopadu završili posao«, kazao je Kuntić.

Novi sastanak, ali ovoga puta i s prodavačima na tržnici održan je u studenom. Prema riječima ravnatelja Ljubisavljevića, prisutni prodavači i predstavnici MZ su bili zadovoljni novom tržnicom, odnosno rješavanjem višegodišnjeg problema lokacije i uvjeta za prodaju.

»Prodavači su tada iznijeli i primjedbu da bi bilo potrebno uraditi širi prilaz za motorna vozila kako bi lakše dopremili robu za prodaju, te su zatražili i postavljanje vjetrobrana s jugozapadne strane tržnice, kako bi se smanjili udari vjetera i propuh. Ove primjedbe smo uvažili i postavili smo vjetrobran visine 2,2 metra i dužine 10 metara, a izbetonirana je i pristupna cesta«, kaže Ljubisavljević.

On dodaje da na tavankutojskoj tržnici još nedostaje sanitarni čvor, ali takva je situacija i na drugim lokalnim tržnicama.

»Kada govorimo o poboljšanju uvjeta na tržnici u Tavankutu, ja bih rekao da smo ljestvicu s jedinice podigli na trojku. Napredak je napravljen. Slažem se da može bolje, ali u ovom momentu mi to ne možemo ispuniti«, kaže Ljubisavljević.

Iskorak

U JKP-u *Subotičke tržnice* ističu i projekt uređenja Mliječne tržnice kod Sinagoge. Projekt je završen, a nova tržnica treba biti jedan uređen prostor, ne samo za prodaju već i dio turističke ponude Grada Subotice, što će omogućiti drugi sadržaji za koje će nova tržnica biti otvorena.

»Analizirajući naše slabosti i mogućnosti, opredijelili smo se da na postojećoj lokaciji izgradimo jednu suvremenu tržnicu. Opredijelili smo se za jedan suvremeni koncept, a koristili smo iskustva kolega iz Budimpešte, Barcelone. U

izradi projekta, uz tim ljudi iz našeg poduzeća, sudjelovao je tim u kome su bili arhitekta ne samo iz Subotice već i Novog Sada. Član radne komisije bio je pokojni **Luka Aćimović** iz Zavoda za zaštitu spomenika kulture, zatim **Petar Andrić** iz Direkcije za izgradnju Grada, **Maja Nedeljković** iz gradskog Tajništva za građevinarstvo, kao i stručnjaci s Arhitektonsko-građevinskog instituta iz Novog Sada. Lokacija tržnice nas obvezuje i mislim da smo odabrali vrhunski tim za izradu projekta tržnice. Djelo je to zaposlenih nas u *Tržnici*, ali smo razgovarali i s našim zakupcima,

koje će rado posjećivati i gosti Subotice. Prvi čovjek ovog poduzeća kaže da skoro dvije trećine turista kada posjete neko mjesto, žele probati nešto što ne mogu u svom kraju. A takvo mjesto upravo će biti tržnica gdje će se moći kušati i kupiti domaća vina, piva, domaći med, domaći čvarci, slanina, kolači i drugi proizvodi malih robnih proizvođača s ovih prostora.

Prezentirani projekt je zahtjevna investicija koju JKP *Subotičke tržnice* ne mogu realizirati bez pomoći Grada Subotice, te se sada ne može procijeniti kada bi krenula sama rekonstrukcija.

Z. V.

konzultirali se s vodećim europskim tržnicama. Svjesni smo da se on ne može svidjeti svima, ali hoću reći da ne stoje tvrdnje iznijete u *Hrvatskoj riječi*. Projekt se uklapa u jezgru grada i kritika iznijeta u *Hrvatskoj riječi* u tekstu *Klopka za neznanice* od 17. siječnja nema osnova. To ne kažem ja već struka koja je bila uključena u izradu projekta», kaže Ljubisavljević.

Tržnica će ostati u postojećim okvirima, ali će sadržaj i koncepcija biti drugačiji. Tržnica će biti zatvorena, imat će dulje radno vrijeme, riješeno pitanje parkiranja. Želja uposlenih u JKP-u *Subotičke tržnice* je da pijaca koja je u planu bude mjesto

Širom Vojvodine

Salašari u Gradini ostali bez Doma kulture

Srušeni i temelji

Dom kulture u salašima Gradina, koji su poslije rata gradili sami salašari, srušen je. Salašari su ogorčeni, pa traže od Grada Sombora da se na prostoru gdje je nakada bio njihov Dom uredi dječje igralište, a nekadašnja škola obnovi i dâ na korištenje mještanima Gradine

Dom kulture u salašima Gradina godinama je bio u lošem i zapuštenom stanju, pa su se sami Gradinici posljednjih desetak godina pokušavali kod lokalnih vlasti u Somboru izboriti za obnovu doma. Sami su uradili i projekt za obnovu, ali bez obzira na upornost i različite stranke koje su odlučivale o tome, nisu uspjeli u namjeri da se u gradskom proračunu osiguraju sredstva za obnovu njihovog Doma.

Nesporazum, ili...?

Dom je bio i tema razgovora predstavnika mještana Gradine s gradonačelnicom Sombora **Dušankom Golubović**. Rezultat tog posljednjeg razgovora su buldožeri i kamioni koji su za nekoliko dana porušili čak i temelje Doma.

»Naši predstavnici razgovarali su s gradonačelnicom o domu. Svjesni njegovog stanja i dimenzija koje prelaze današnje po-

trebe tražili smo da se napravi novi manji Dom ili da se obnovi škola koju bismo koristili kao Dom kulture. Nismo tražili previše, već samo da dobijemo nešto umjesto ovog Doma. Poslije toga jedina informacija koju smo mi imali, bila je prije dva mjeseca i tada smo doznali da se razmišlja o rušenju. A što se onda dogodilo? Iznanada su se pojavili buldožeri i srušili su nam Dom za nekoliko dana. Hoće li i kada biti novca za obnovu škole ili gradnju novog Doma, što smo mi tražili, ne zna se«, kaže **Josa Parčetić**, jedan od uspješnih mladih poljoprivrednika koji u Gradini s četvero djece živi na obiteljskom gospodarstvu.

U lokalnoj samoupravi kažu da je Dom u Gradini srušen jer su sami mještani na sastanku s gradonačelnicom pokrenuli pitanje njegove sigurnosti.

»Nakon uvida na terenu zaključeno je da Dom kulture u Gradini nije siguran za uporabu i da predstavlja opasnost za građane. Grad je na osnovu toga donio odluku da se ovaj objekt sruši«,

kaže se u pisanom odgovoru Službe za protokol i informiranje Grada Sombora.

Salašari u Gradini tvrde da nisu izričito tražili rušenje Doma, pogotovo ne prije gradnje novog ili adaptacije škole. Jedan od također uspješnih poljoprivrednika u Gradini **Tomislav Vuković** kaže da spomenuti sastanak nije ni održan u Mjesnoj zajednici, kako je navedeno u dopisu Službe za protokol i informiranje, već u prostorijama SNS-a, da nakon tog sastanka nisu obavještavani o daljim koracima, već su za rušenje Doma doznali kada su se, i to u dane vikenda, pojavili buldožeri i kamioni koji su za nekoliko dana porušili čak i temelje nekadašnjeg Doma kulture.

»Sve što se dešavalo izazvalo je nezadovoljstvo među nama. Požurilo se s rušenjem bez toga da smo dobili bilo kakvu informaciju o izgradnji novog Doma ili adaptaciji škole. Problem je i što mi više nemamo našeg predstavnika u Savjetu Mjesne zajednice, što nemamo nekoga tko bi zastupao interese salašara, a ne vladajuće stranke«, kaže Vuković.

Traže da se obećanje ispuni

Nakon svega salašari su svjesni da srušeni Dom više ne mogu vratiti. Svjesni su i da je krajnje neizvjesno kada bi mogao biti iz-

Salaši Gradina

U salašima Gradina, koji su pet kilometara udaljeni od Sombora, ima oko 300 stanovnika. Uglavnom se bave poljoprivredom. Osim ratarstvom, i proizvodnjom mlijeka i tovom junadi.

»Poslije salaša Rančevo, Gradinici su najveći proizvođači mlijeka i goveda po stanovniku na teritoriju Grada Sombora. Na ovim salašima ostao je veliki broj mladih obitelji koje imaju oko pedesetero djece. U Gradini nema ni škole, ni vrtića, dječjeg igrališta, nema trgovine. Jedinu Dom kulture koji je srušen na teritoriju Grada Sombora je Dom u Gradini«, kaže Parčetić.

Gradnja

Dom u Gradini zidali su salašari od 1949. do 1951. godine. Izgrađena je velika dvorana s pozornicom, stan za domara, kavana, Prvi telefon stigao je u dom, u domu su se priređivale amaterske kazališne predstave, organizirali šahovski turniri, igranke, Dužionica, balovi.

.....
građen novi Dom ili adaptirana škola, pa sada žele da se prazan plac iskoristi za sadržaje koji će koristiti mještanima ovih salaša. Tim prije što su do njih stigle i neslužbene informacije da se raskrčeni prostor sprema za nešto drugo.

Do njih su već stigle glasine da je Dom srušen i prostor osigurao za nekog investitora, pa sada strahuju da je izgubljen ne samo srušeni Dom već i prostor na kome je bio izgrađen.

»Koliko ja znam, u proračunu Grada nema novca za obnovu škole ili izgradnju novog Doma niti je tako nešto planirano u ovoj godini. Dok se to ne riješi tražimo da se na prostoru nekadašnjeg Doma uredi igralište za našu djecu.«

Da će mjesto gdje je 70 godina bio Dom kulture urediti obećavaju u lokalnoj vlasti u Somboru i dodaju da je plan obnova stare škole koja bi se ubuduće koristila kao Dom kulture. Kada će početi uređenje prostora i radovi na školi nije navedeno.

»Ako se naše želje tako lako ispunjavaju, onda se nadam da neće biti problema da se ispuni naš zahtjev da se uredi igralište, napravi sportski teren i da se u prvobitno stanje dovede postojeći nogometni teren, koji su uništili strojevi i kamioni poduzeća koje je rušilo Dom. Tražimo i da se pristupi obnovi škole, što nam je i obećano«, kaže Vuković.

Z. V.

Povijest dulja od dva stoljeća

»U vrijeme zakašnjelog odjeka nacionalnih pokreta svi narodi u Rumi: Hrvati, Nijemci i Srbi imali su čitav niz svojih nacionalnih, prosvjetnih, ekonomskih udruga i političkih stranaka. Svatko od njih je nastojao da istakne svoj nacionalni identitet. Tako je bilo i s rumskim Hrvatima, koji su inače locirani na jednom posebnom mjestu u Rumi, Hrvatskom bregu«, navodi povjesničar Đorđe Bošković

Sačuvani dokumenti o hrvatskim obiteljima u Rumi govore da se Hrvatski breg kao naselje formiralo 1805. godine. Tada u Rumu dolaze hrvatske obitelji **Galar, Gunjak, Mišak, Jambrec, Banovići** i druge obitelji i naseljavaju Krivu ulicu. Također, u drugoj polovici prošloga vijeka dolazi do buđenja nacionalne svijesti slavenskog življa, te jača želja Srba i Hrvata u Rumi za osnivanjem škola, formiranjem kulturno-prosvjetnih društava i institucija. U novim ekonomskim uvjetima dolazi do formiranja Hrvatske seljačke zadruge 15. ožujka 1903. godine, a zahvaljujući aktivnostima *Hrvatskog sokola* pokrenuta je akcija za izgradnju Hrvatskog doma na sadašnjoj lokaciji. O samoj izgradnji Hrvatskog doma ima jako malo pouzdanih podataka, ali se iz sačuvanih dokumenata brežanskih obitelji pouzdano zna da je odlukom kraljevskog kotarskog suda u Vukovaru donijet zaključak 2. listopada 1909. godine da nasljednici grofova **Pejačević** prodaju nekretnine kupcima *Hrvatskom sokolu*, **Franji Benčiću, Antunu Benčiću, Josipu Libišu, Georgu Aleksandru i Mati Benčiću**. Po završetku Prvog svjetskog rata zgrada Hrvatskog doma uknjižena je u zemljišnim knjigama rumskog suda na pet hrvatskih društava: *Hrvatski sokol*, Hrvatska čitaonica, Hr-

vatska ratarska čitaonica, Hrvatska seljačka zadruga i Hrvatsko pjevačko društvo *Jedinstvo*.

Buđenje nacionalne svijesti

Povjesničari ističu da su u višenacionalnoj Rumi oduvijek bili dobri međuljudski odnosi. Prilikom osnutka Rume u Slobodnici (ugovoru koji je **Marko Pejačević** sklopio s Općinom Ruma 1749. godine), između ostalih točaka bila je i jedna u kojoj se kaže da je »pod prijetnjom istjerivanja iz grada zabranjeno raspirivanje nacionalne mržnje«.

»Suživot je narušavan samo u slučajevima ratnih sukoba, za vrijeme Prvog i Drugog svjetskog rata. Istina je da je jedno vrijeme bilo netrpeljivosti između Hrvata i Nijemaca zbog tadašnje politike hrvatske vlasti i odnosa Nijemaca prema Hrvatima. No, u 18. i 19. vijeku Ruma je bila primjer dobrih međunacionalnih odnosa svih nacija koje su tada tu živjele«, kaže povjesničar iz Rume **Đorđe Bošković**, dodajući da je u Rumi za vrijeme Ugarske živjelo većinsko njemačko stanovništvo (50 posto), zatim srpsko (30 posto), te da su ostatak stanovništva činili Mađari, Hrvati i druge manje nacionalne zajednice.

»Ruma se nalazila u jednoj od tri slavonske županije u Srijemskoj županiji s centralnom vlašću u Zagrebu, tako da je bilo logično pretpostaviti da su tadašnje hrvatske vlasti nužno poticale emancipaciju svog življa u sredinama gdje je ono bilo u manjini, kao što je to bio slučaj u Rumi. U vrijeme zakašnjelog odjeka nacionalnih pokreta, svi narodi u Rumi: Hrvati, Nijemci i Srbi imali su čitav niz svojih nacionalnih, prosvjetnih, ekonomskih udruga i političkih stranaka. Svatko od njih je nastojao da istakne svoj nacionalni identitet. Tako je bilo i s rumskim Hrvatima, koji su inače locirani na jednom posebnom mjestu u Rumi, Hrvatskom bregu.«

 Hrvatski dom

Zašto ne na Bregu?

Iako nema dostupnih pisanih izvora o izgradnji Hrvatskog doma (osim onih sačuvanih u pojedinim brežanskim obiteljima, na fotografijama i razglednicama), postavlja se pitanje zašto velebni objekt, kao što je Hrvatski dom, nije izgrađen na Bregu gdje su pretežno živjeli Hrvati, nego na suprotnom kraju Rume koji je tada bio naseljen njemačkim stanovništvom?

»Ta činjenica govori da se hrvatski nacionalni element želio dovesti u bolji položaj, u prvi plan u odnosu na ostalo njemačko stanovništvo. To je bilo vrijeme otvorenih nacionalnih sukoba između Nijemaca i Hrvata u Rumi oko raznih pitanja. Uslijed svih tih okolnosti je nastao ovaj nekad velebni objekt«, kaže Bošković.

Podatci iz tiska također govore da je sakupljanje priloga za izgradnju Hrvatskog doma u Rumi počelo 1906. godine, kada su već postojali hrvatski domovi u većim gradovima u Hrvatskoj, te da je inicijator njegove izgradnje bio *Hrvatski sokol*. Kako navodi Bošković, udruga je kupila dio placa i za te namjene podigla kredit od 35.000 kruna, te da je procijenjeno da će izgradnja koštati 85.000 kruna. Osim raznih udruga iz cijele Hrvatske, sakupljanju priloga priključili su se i pojedinci iz Rume, ali i srpske udruge kao što je Srpska čitaonica. Plac su

Orkestar Majpan ispred Hrvatskog doma 1930. godine

1909. godine od obitelji Pejačević kupili obitelj Benčić i *Hrvatski sokol* i spajanjem dvije parcele na uglu današnjih ulica Vladimira Nazora i Glavne, stvorili prostor za izgradnju Hrvatskog doma. Ne postoje točni podatci o vremenu početka njegove gradnje, ali se pretpostavlja da je to bilo 1911. godine. Značajan doprinos u njegovoj izgradnji dali su rumski Hrvati, a dom je završen u kolovozu 1912. godine. Već iduće godine je održana prva kulturna manifestacija u njemu. Pretpostavlja se da je Hrvatski dom projektirao osječki arhitekt **Viktor Askman**, koji je kasnije projektirao i zgradu rumske gimnazije.

Neobičan stil izgradnje

Vremenom je Hrvatski dom mijenjao namjenu, ali i svoj izgled. Adaptiran je prema aktualnim potrebama, posebno u posljednjim desetljećima, tako da je u velikoj mjeri narušen njegov prvobitni izgled kao spomenika kulture.

»To je jedna impozantna građevina s velikom centralnom kupolom u sredini. Na vrhu je petostrana kupola što je neobičan detalj za Rumu gdje su građevine uglavnom tipski građene. U pročelju je u početku bio jedan otvoreni prostrani trem koji je bio razdvojen s dva masivna stuba. On je u narednim godinama pregrađen tako da su stubovi izgubili svoju ulogu. Zanimljiv je po velikom broju ovalnih prozora raznih oblika koji su bili ukrašeni raznobojnim staklima. Također, u tom pročelju nalaze se i dvije figure ljudi, djeda i unuka. Djed mu predaje tamburu u ruke i time je prikazana alegorija najvjerojatnije predavanja tradicije, kulture i umjetnosti sa starijih generacija na mlađe. Također, na samom vrhu ispod kupole nalazio se i simbol Društva koje je najviše i sudjelovalo u izgradnji objekta, a to je ptica soko s raširenim krilima«, ističe Bošković.

I kako na kraju razgovora zaključuje naš sugovornik, kulturne manifestacije koje su se održavale u Hrvatskom domu u Rumi ostale su u lijepom sjećanju svih Rumljana koji su se u njemu okupljali na igrankama i prilikom održavanja brojnih kulturnih manifestacija. Važnost njegove adaptacije je, kako kaže, od neprocjenjivog značaja za Rumu, kao i očuvanje njegovog prvobitnog izgleda koji se u arhitektonskom smislu izdvaja od svih drugih značajnih građevina na području Srijema.

S. D.

Kao što smo već pisali u našem tjedniku, predsjednik Općine Ruma **Sladjan Mančić** i direktor Republičke direkcije za imovinu **Jovan Vorkapić**, uz prisustvo državnog tajnika u Ministarstvu obrane **Bojana Jocića**, koncem 2019. godine potpisali su ugovor o kupovini Doma JNA (Hrvatskog doma).

»Posljednjih nekoliko desetljeća objekt se nalazio u vrlo lošem stanju i svakako nije slao lijepu sliku o rumskoj općini posebice što je riječ o objektu od iznimno velikog kulturnog i povijesnog značaja. Općina Ruma je postala vlasnik tog objekta što znači da će uskoro započeti njegovu rekonstrukciju kako bi mogao služiti interesima i potrebama svih građana rumske općine. Siguran sam da ćemo građevinskim zahvatom koji ćemo početi već ove godine uspjeti mu vratiti nekadašnji sjaj i funkciju. Ono što je izvjesno to je da će Dom JNA biti u funkciji kulturne djelatnosti. On će biti na usluzi svim građanima Općine Ruma, a građani hrvatske nacionalne zajednice koristit će ga pod istim uvjetima kao i svi ostali. Ruma ima veoma dugu povijest tolerancije. Mi smo građanska sredina, otvorena za sve kulturološke modele i to je jedno od obilježja kojima se ovaj grad kroz povijest ponosi i tako će biti i ubuduće. Imamo dobro suradnju s pripadnicima hrvatske nacionalne zajednice u Rumi, s njihovim vodećim Društvom *Matija Gubec*. Trenutno se pripremamo za završetak ciklusa programskog financiranja, a očekujemo projekte za financiranje i ove udruge. Radimo zajedno i na taj način smo izgradili povjerenje. Mislim da je to primjer koji može poslužiti i drugim lokalnim upravama«, izjavio je predsjednik SO Ruma **Stevan Kovačević**.

Prošloga tjedna izvršena je službena primopredaja Hrvatskog doma. Predstavnici Komisije Ministarstva obrane uručili su ključeve ovog objekta predstavnicima lokalne vlasti u Rumi. Slijedi kompletna rekonstrukcija objekta, a očekivanja su da će radovi biti završeni do kraja godine.

UBH Dužijanica organizirala Risarski disnotor

Njezino veličanstvo – SLANINA

Prije pet godina Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica* iz Subotice organizirala je prvi *Risarski disnotor* (kolinje) i od tada se održava svake godine. Uvijek u isto vrijeme – vrijeme prela, na istome mjestu – kraj njive na kojoj se održava *Takmičenje risara*, tj. u dvorištu župe sv. Josipa Radnika u Đurđinu i istim povodom – pripravljanje slanina, *divenice* (kobasice) i masti za pomenutu manifestaciju.

Risarska rakija

Na *Takmičenju risara* slanina se služi za *risarski ručak*, a *divenica* i mast koriste se prigodom kuhanja tarane. Predsjednik UBH *Dužijanica* **Marinko Piuković** kaže da se *Risarski disnotor* organizira u želji da se risarima i gostima ponude domaći proizvodi, pripravljeni na tradicionalni način. Ističe i da je ovo prilika da se oni koji vole i znaju raditi *disnotor* okupe i druže, baš onako kako je nekada bilo na salašima.

A da takvih ima puno, uvjerali smo se i sami. Počevši od toga da je ove godine darovano čak tri domaće svinje mangulice – dvije je dao **Joso Mačković** iz Mirgeša, a jednu obitelj **Josipa Skenderovića** iz Subotice, pa do već ustaljenog tima muškaraca i žena iz Subotice i okolice koji svake godine rado dođu, zasuku rukave i rade što znaju za *disnotor*. Kao i prethodnih, i ove godine glavni mesar bio je **Stipan Kujundžić**, poznat kao dugogodišnji pobjednik na *Takmičenju risara*. Također, baš kao i prethodnih, i ove godine za dobru atmosferu djelomično je bila zaslužna i risarska rakija.

Soljenje slanina

Iako je *disnotor* završen, pojedinci će sve do samog *Takmičenja risara* imati posla oko dobivenoga mesa. **Vlatku Vojniću Purčaru** iz Đurđina povjeren je najvažniji zadatak – on soli slanina.

»Prisoljavam i šest nedilja. S početka češće, a naročito moram često ako je vruće ko što je sad, jel se so brzo otopi. Kad se završi prisoljavanje, sklonim metlicom so i okačim i digod na promaji, da i viter jel promaja u špajcu suše. Za ovo treba dobar špajc jel ladani podrum«, kaže Vojnić Purčar i dodaje kako je prošle, pa će i ove, slaninu za *Takmičenje risara* u travnju vakumirati, ne bi li spriječio njezino požućivanje.

Bilo je tu posla i za žene. Sreća, puno ih se odazvalo, te su se samo mijenjale za *smederevcem* u maloj kuhinji salaša iza crkve. Prvo što je zamirisalo bila je *žigarica* (jetra) pržena na masti. Na istoj vatri, ali malo kasnije, pekli su se i *fanki* (krafne). Glavna i odgovorna kuharica ove pokladne slastice **Krista Neorčić** iz Đurđina kaže da bez njih ne može proći *disnotor*.

»Skoro da ne mož proć ni jedan običan dan u ovo vrime, a ne *disnotor*.«

Zna ona praviti i *čvarklin* (švarglu), *krvavicu*, kuhati *obaru*, čistiti crijeva, no... ovdje se to nije radilo. Međutim, kaže nam da ima i dalje onih koji prave *disnotor* baš onako kao nekada, te da ona rado ide uslužno raditi »ženske poslove« – ove sezone uradila ih je već 15!

Topljenje žmara

Dok su muški pripremali meso – *panglovali* (odkoštavali) i mljeli ga, žene su čistile crni luk i češnjak, te prale crijeva kako bi sve bilo spremno za nadijevanje *divenica*. Čim su prve bile gotove, stavljane su u velike tepsije zajedno s očišćenim krumpirom, a župnik **Dražan Dulić** pekao ih je u parosničnoj peći kraj salaša. Ova krumpir-čica, kako to biva na svim *disnotorima*, služena je za ručak, a uz nju je bilo i svinjskog paprikaša. Kuhala ga je najmlađa sudionica *disnotora* devetnaestogodišnja **Magdalena Dulić** iz Žednika.

»Nije teško, prvo se isiče luk i isprži na masti. Doliva se voda i posli se metne i šargaripa, meso, još vode i začini po želji«, kaže ona.

Za ručak je služen i domaći kruh, baš onakav kakav se jede i na risarskom doručku. Dobro nam znana risaruša **Ruža Juhas** iz Mirgeša za svako *Takmičenje risara* ispeče po deset komada, pa je zamijesila kruh i za ovu prigodu.

A za predjelo, *žmare* (čvarci), pobrinuo se **Željko Pančić** iz Subotice. Topljenje *žmara* njegov je posao posljednjih nekoliko risarskih *disnotora*, pa smo »majstora« pitali kako se to radi.

»Suština je da se mora paziti dok krene mast da ne zagori. Najvažnije je da ne zagore, al blago porumene. Triba mišat, dobri podrug sata, zavisi od žmara. Kod domaći svinja ko što su ove žmare se brže tope, pušte mast oma«, kaže Pančić i s ponosom ističe da sudjeluje i na manifestaciji *Takmičenja risara* kao kosac, a na središnjoj proslavi *Dužijance* nosi krunu u povorci, jer se godinama bavi i konjičkim sportom.

Kada sumiramo dojmove s *disnotora*, možemo čestitati vodstvu *Dužijance* na dobro obavljenom poslu. Osim što su pripravili meso, još su nam jednom pokazali da imaju u svom programu tijekom cijele godine događanja u koja se uključuju ljudi različitih profila, znanja i vještina.

J. D. B.

Koncert suradnje u HKC-u Bunjevačko kolo

SUBOTICA – Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* priređuje koncert tri folklorna ansambla u nedjelju, 9. veljače, u dvorani Centra, s početkom u 19 sati. Na koncertu će nastupiti članovi FA *Kamari* iz Pastida-Rhodos, Grčka, KUD *Vuk Karadžić* iz Temerina i domaćini, folklorni odjel HKC-a *Bunjevačko kolo*. Ulaz je besplatan.

Gupčev bal u Tavankutu

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta organizira *Gupčev bal*, koji će biti održan sutra (subota, 8. veljače) u renoviranom, mjesnom Domu kulture. Goste će zabavljati ansambl *Biseri* iz Subotice i klapa *Levanda* iz Samobora. Kako saznajemo od organizatora, ulaznice za bal su bile unaprijed rasprodane.

Predstavljanje monografije o bačkim Šokcima u Sonti

SONTA – ZKVH iz Subotice organizira predstavljanje monografije *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca* u utorak, 11. veljače, s početkom u 18 sati u *Šokačkoj kući* u Sonti. Domaćin je mjesna KPZH *Šokadija*.

Prelo na salašu u Đurđinu

ĐURĐIN – HKPD *Đurđin* organizira *Prelo na salašu* koje će biti održano u petak, 14. veljače, u župnoj dvorani u Đurđinu, s početkom u 19 sati. Cijena karte je 1.300 dinara, a u nju je uračunata večera (krumpirača i *fanki*), neograničeno piće, tombola za sve goste te zabavni program u režiji folklorne i literarno-dramske sekcije Društva. Za veselu atmosferu bit će zadužen ansambl *San* iz Subotice. Broj karata je ograničen te organizatori poručuju da zainteresirani nabave svoju kartu na vrijeme.

Pokladni maskenbal u Srijemskim Karlovcima

SRIJEMSKI KARLOVCI – Vjernici i župni zbor župe Presvetoga Trojstva u Srijemskim Karlovcima, priređuju u subotu, 15. veljače, svoj tradicionalni pokladni maskenbal za odrasle, koji će biti održan u *Kući mira* (dvorište Kapele Gospe od mira, Karlovačkog mira 34, Srijemski Karlovci), mjestu okupljanja i zajedništva karlovačkih katolika i ostalih ljudi dobre volje. Okupljanje s obveznim maskama počinje u 19 sati.

M. T.

Šokačko prelo u Beregu

BEREG – HKPD *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Berega organizira 15. veljače *Šokačko prelo*, koje će biti održano u mjesnom Domu kulture s početkom u 19 sati. Ulaznice po cijeni od 1.500 dinara,

u što su uračunati jelo i piće za cijelu večer, mogu se rezervirati na broj telefona 060/735-53-43. Gosti ovogodišnjeg prela bit će KUD *Branimir* iz Bošnjaka, a za dobru zabavu bit će zadužen Tamburaški sastav *Čokanj* iz Našica.

Književno prelo u Subotici

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica Subotica priređuje *Književno prelo* u petak, 21. veljače, u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, s početkom u 19 sati. I na ovom *Književnom prelu* nastupit će članovi Hrvatske čitaonice, a bit će predstavljen i cjelogodišnji rad ove udruge. U okviru programa Hrvatska čitaonica će obilježiti 150. obljetnicu od izlaska prvog broja **Antunoviće** *Bunjevačko-šokačkih novina*. Gosti na *Književnom prelu* će biti pjesnici iz Hrvatske čitaonice *Fischer* iz Surčina i studenti 2. godine preddiplomskog studija glume i lutkarstva Umjetničke akademije u Osijeku. Glumci pod mentorstvom **Selene Andrić** će izvesti predstavu *Baba Jaga* i lutkarske priče *Lutka i ja*.

Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* iz Sabora priređuje 86. Veliko bunjevačko-šokačko prelo koje će biti održano u subotu, 22. veljače, u Hrvatskom domu, s početkom u 19 i 30 sati. Domaćini najavljuju prelijsku večeru, zabavu uz folkloraše i tamburaše i bogatu tombolu. Cijena ulaznice je 1.800 dinara, a mogu se rezervirati putem telefona 025/416-019, od ponedjeljka do četvrtka od 17 do 20 sati.

Žedničko prelo

ŽEDNIK – Katolička župa sv. Marka evanđelista iz Žednika i ove godine organizira *Žedničko prelo*. Prelo će biti održano u subotu, 22. veljače, u *Sali kod Zvonka* (Rade Končara 26) i počinje u 19 sati. Ulaznice po cijeni od 1.000 dinara mogu se kupiti u prodavaonici *Dijana* u Žedniku (Čantavirski put 4).

M. T.

Prijave za golubinačke Mačkare

GOLUBINCI – Manifestacija *Mačkare* 2020. će biti održana 22. i 23. veljače u Golubincima. *Mačkare*, ili premundureni dani, pokladni su običaj golubinačkih Hrvata star više od 250 godina, koji se upriličuje u vremenu neposredno prije početka korizme. Tijekom ove manifestacije mještani Golubinaca pripremaju maske koje tematiziraju na veseli način, uz glazbenu pratnju, našu svakodnevnicu, a sve maske sudjeluju u svečanoj i još veselijoj povorci i smotri. Svi koji žele sudjelovati na ovogodišnjim *Mačkarama* mogu se obratiti organizatoru ove manifestacije, HKPD-u *Tomislav* iz Golubinaca (kontakt: **Anita Žanić**, tel. 062/742-045).

M. T.

O izložbi »Ivan Meštrović – skulpture iz zbirke Narodnog muzeja u Beogradu«

Kiparsko svjedočanstvo jednog vremena

Kipar **Ivan Meštrović** (Vrpolje u Slavoniji, 1883. – South Bend, SAD, 1962.) spada među najistaknutije hrvatske i jugoslavenske umjetnike čije je djelo u svoje doba, prvoj polovici 20. stoljeća, doživjelo svjetska priznanja. Dio njegovih radova čuva se i u Srbiji, te je tako u Narodnom muzeju u Beogradu nedavno priređena izložba njegovih skulptura iz zbirke te nacionalne muzejske ustanove. Autorica izložbe bila je muzejska savjetnica **Vera Grujić**.

Vidovdanski fragmenti

Na izložbi je prikazano četrdeset skulptura iz kolekcije Narodnog muzeja u kojem se čuva ukupno osamdeset Meštrovićevih radova. Izložena djela su različitog karaktera, a središnja tema izložbe su tzv. *Vidovdanski fragmenti*, s monumentalnom maketom Vidovdanskog hrama, koja je za ovu potrebu donijeta iz Narodnog muzeja u Kruševcu. Izložene skulpture su mahom nastale između 1908. i 1910. godine, dok je drvena maketa Vidovdanskog hrama napravljena 1912. godine.

Skulpture izvajane za nerealiziranu monumentalnu arhitektonsko-kiparsku cjelinu Vidovdanski hram, stvorene su u razdoblju burnih povijesnih dešavanja, obilježenom umjetnikovom privrženosti ideji kulturnog i političkog jedinstva južnoslavenskih naroda, navodi se u pratećem tekstu izložbe.

Radovi iz ovog ciklusa su od samog nastanka privlačili izuzetnu pažnju na svim izložbama na kojima su izlagani.

Umjetnička angažiranost

Meštrovićevi radovi se nisu isticali samo po svojim umjetničkim vrijednostima, već i po svojoj angažiranosti. Kiparska ostvarenja Meštrovića iz zbirke Narodnog muzeja predstavljaju cjelinu koja svjedoči o ranijem periodu njegovog stvaralaštva povezanog s dijelom opusa inspiriranog tragedijom i herojstvom junaka opjevanih u srpskoj narodnoj poeziji.

U postavu se našlo više skulptura regionalnih herojskih povijesnih i mitskih ličnosti, pretežito sudionika Kosovske bitke, a kao središnji motiv odabrao je konjaničku skulpturu **Marka Kraljevića**. Tu su i drugi, simbolički motivi, poput lava, orla, anđela i sfinge. Osim skulptura koje imaju angažirani karakter, Meštrović je izveo i niz portreta ličnosti koje su obilježile prva desetljeća 20. stoljeća u različitim sferama života, poput kralja **Petra**, **Nikole Pašića**, **Milenka Vesnića**, **Jovana Dučića**...

Zanimljive su Meštrovićeve veze s Beogradom. Meštrović u Beograd dolazi 1904. i upoznaje se s kraljem **Petrom I. Karađorđevićem** kada dolazi raditi njegov portret. Tada upoznaje

i **Aleksandra Karađorđevića** koji će biti jako važan u kontekstu njegovih privatnih narudžbina i nekih javnih spomeničkih ostvarenja. Poznato je i da je Meštrović uradio neke od najpoznatijih beogradskih spomenika: Spomenik neznatom junaku na Avali, poznatog *Pobjednika* i Spomenik zahvalnosti Francuskoj na Kalemegdanu, skulpturu *Povijest Hrvata* (original se nalazi u vrtu Bijelog dvora), poznate su također i njegove karijatide na ulazu u Narodni muzej...

Poznato je i da su suvremenici bili podijeljenog mišljenja glede kiparova rada. Neki su ga vidjeli kao protagonista modernog izraza čija će djela živjeti vječno, dok je bilo i onih koji su ga osporavali.

No, čini se da su njegova djela preživjela različita vremena, države i ideologije. Njegova djela u zbirci Narodnog muzeja u Beogradu predstavljaju svjedočanstvo o jednom vremenu, o estetskim ali i političkim idejama ovog kipara svjetskog glasa.

LJ.C.

Marinbal u Lemešu

HBKUD Lemeš iz Lemeša priredilo je svoje tradicionalno preljsko okupljanje *Marinbal*. I ove godine dvorana seoskog Doma kulture bila je pretijesna za sve Lemešane i njihove goste, pa su ulaznice bile rasprodane nekoliko dana prije 1. veljače, kada je održan *Marinbal*.

»Dolazim redovito. Prigoda je to da se okupimo, posjedimo, podsjetimo naših starih običaja«, kaže **Ivan Vidaković**, redoviti gost *Marinbala*.

»Prvi puta sam došao na *Marinbal* kada sam imao 18 godina i od tada redovito dolazim. Nema mnogo razlike, jedino smo mi

nekada ostajali duže, a sada svi nekako žure kući«, kaže **Šima Ivanković**.

Marinbal su nekada u selu organizirali članovi konjičkog kluba, a kada se klub ugasio organizaciju je preuzeo HBKUD Lemeš. Zadržali su i naziv prela, ali i ponudu hrane, pa je po tradiciji gostima poslužen lemeški juneći paprikaš i *fanki*. Gosti su uživali u glazbi i plesu, a oni sretniji kući su otišli s nagradama koje su osvojili na bogatoj tomboli.

Z. V.

14. Srijemska svinjokolja u Zagrebu

Večer okupljanja i druženja

Za Srijemice i Srijemce s adresom stanovanja u Hrvatskoj veljača je započela u znaku okupljanja. U subotu, 1. veljače, u zagrebačkom restoranu *Borsalino* održana je 14. *Srijemska svinjokolja*. Riječ je o tradicionalnome događanju koji je prigoda da se iseljeni Hrvati iz vojvođanskoga dijela Srijema okupe i druže. Organizator je bila udruga Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata čije je sjedište u Zagrebu, a koja djelujući gotovo 30 godina svjedoči o tragičnoj sudbini vojvođanskih Hrvata iz 1990-ih godina.

Važnost ovoga događanja ogleda se i u njegovanju sjećanja, čuvanju srijemskih običaja ali i osnaživanju veza s nikad zaboravljenim zavičajem. Na samom početku okupljenima se pozdravnim govorom obratio aktualni predsjednik Zajednice **Mato Jurić**. Nakon njega uslijedilo je obraćanje **Ivane Andrić Penava**, dugogodišnje aktivne članice spomenute udruge i njezina Glavnog odbora, koja je istaknula važnost ovoga tra-

dicionalnog okupljanja, te učvršćivanja veza sa zavičajem ne samo kroz čuvanje običaja nego i u suradnji sa suzavičajnicima koji su ostali u Vojvodini. Okupljene je zatim pozdravio predsjednik DSHV-a i zastupnik u

Skupštini Srbije **Tomislav Žigmanov**, koji je također istaknuo važnost ovakvih događanja i u matičnoj državi. Štoviše, ocijenio ih je kao bitan poticaj i podršku za očuvanje opstojnosti Hrvata u Vojvodini, a napose onih iz Srijema, te je pozvao na uzajamnu podršku i zajedništvo. Sremačkoj večeri su nazočili i predstavnici bunjevačkih Hrvata koji žive u Hrvatskoj.

Izvor: Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata

Nova knjiga: Katarina Firanj, *Mala Katica*, NIU Hrvatska riječ, Subotica, 2019.

Zavičajne priče o djetinjstvu

Mala Katica ne priča bajku, ona se kroz 35 priča prisjeća djetinjstva na svom rodnom salašu u naselju Nenadić u blizini Sombora. Tako se u najkraćem dà opisati knjiga **Katarine Firanj** naslovljena *Mala Katica*, koja je nedavno objavljena u nakladi naše kuće, NIU Hrvatska riječ iz Subotice (u ediciji za djecu *Vjeverica*). Knjiga je ilustrirana, a autorica crteža u kolu ru je **Cecilija Miler**, također iz Sombora.

Salašarski život

Urednica knjige je **Katarina Čeliković**, koja u pogovoru navodi da su priče Katarine Firanj priče za djecu koja će čitati, slušati i učiti, ali i za odrasle koji pamte djetinjstvo kao najljepše životno doba. Također, ističe i kako će u knjizi djeca upoznati salašarski život kakvog gotovo da više i nema, te dodaje i to kako su zastupljene priče poučne.

»Upoznat će kroz Katicu i njene dvije sestre život djece i odraslih u vrijeme kada se imalo malo, teško zarađivalo, mnogo radilo i ponekad prebrzo odrastalo. U tom salašarskom životu zvone i brojne životne radosti vezane uz rođenje djeteta, polazak u školu, prve simpatije i ljubav, svatove, igru, omiljene životinje, nestašluke i čitavu lepezu različitih osjećaja. Na salašu se nekada rađalo puno djece. Tako je polovinom prošloga stoljeća na salašima bilo puno radosti, ali i tuge kada su djeca umirala jer nije bilo lako doći do bolnice i liječnika. O tome se nije puno pričalo. Život se prihvaćao sa svim svojim ljepotama i nedaćama ... Ono što će ostati u sjećanju nakon čitanja ovih kratkih priča su želja za ranom sočnom trešnjom, ali s tuđeg drveta, upamtiti ćemo razigrane guske, susret sa, 'strašnim' karmelićaninom, sada kandidatom za sveca, *sigre* na prašnom putu i izradu kolača od blata, brojalice, odlazak u *varoš*, čišćenje grobova, upoznavanje ciganske *čerge*, sram zbog laži o (ne)znanju mađarskoga, posjet rodbini u Lemešu, epizodu sa širokim i dugačkim suknjama u crkvi i još mnogo neobično običnih događaja«, bilježi Čeliković.

Materinski govor

Čitajući ovu knjigu, navodi dalje Čeliković, kao da slušamo priču sjedeći na koljenu bake koja dugo i mnogo pamti, jedva čekajući čuti što je dalje bilo.

»Knjiga oživljava prošlost u danas gotovo nepoznatim običajima, predmetima, ali se prepliću i univerzalne ljudske vrijednosti, od suosjećajnosti, brige za drugoga ali i sitnih nestašluka. 'Dica ko dica, sve se za nji lipilo, i lipo i ružno, i oduvijek je tako bilo, al su ipak salašarska dica bila svitovana i grdita od dida i majka, a da bi i zaštitili od roditeljski grdnji i batina.'«, navodi urednica.

Iznimnu vrijednost pričama daje jezik – bunjevački dijalekt kojim govore Hrvati Bunjevci na prostoru Nenadića. Riječi su to koje mnogi ne poznaju niti ih danas koriste u govoru.

»Priče su tako postale i čuvar materinskog govora, običaja, na-

čina života, uspomena. Čitatelju se na kraju knjige nudi više od dvjesto riječi i izraza kako bi lakše čitao i razumio sadržaj. Ovom knjigom Katarina Firanj je ispunila jedan dio slagalice o prošlosti i tradiciji svog zavičaja. Zapisala je u kratkim i poučnim pričama prošlost nekada brojne hrvatske zajednice na salašima u Nenadiću. Neka je na korist onima koji dolaze«, zaključuje Čeliković.

O autorici

Katarina Firanj (Nenadić/Sombor, 1950.) živi i stvara u Somboru. Od djetinjstva piše pjesme, u mladosti i kazališne komade. Pjesme su joj objavljivane u listovima *Miroljub* i *Zvonik*, kalendaru *Subotička Danica* te u knjigama *Žetvene svečanosti*, *Raspleteni snovi*, u knjigama poezije hrvatskih pjesnika u dijaspori u Rešetarima, a od 2003. redovito sudjeluje na susretima pjesnika *Lira naiva* gdje su joj objavljene pjesme. Prva samostalna knjiga poezije *Žagor iz opakije* objavljena je 2014. godine, a knjigu o životu na salašu *Garavi salaši* objavljuje joj Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata 2016. Prve priče za djecu objavljene su joj u kalendaru *Subotička Danica*, a potom i u knjizi *Zapisane avanture za male i velike – suvremena proza za djecu i mlade Hrvata u Vojvodini* (NIU Hrvatska riječ, 2017.). Članica je HKUD-a Vladimir Nabor u Somboru.

D. B. P.

Podići tamburašku glazbu na još VIŠU razinu

Tamburaška škola *Batorek* iz Osijeka postoji od 1993. godine. Do sada je kroz nju prošlo oko 1.000 učenika. Škola ima i orkestar koji je od 2007. stalno na putovanjima: gostovali su u Italiji, Francuskoj, Španjolskoj, Bugarskoj, Kini, Kanadi, Brazilu. Također, mogu se pohvaliti članstvom u brojnim glazbenim europskim i svjetskim asocijacijama, te sve većim brojem poziva na međunarodne festivale. Voditelj i osnivač ove škole je **Franjo Batorek**, tamburaški pedagog, s kojim smo razgovarali o tamburaškoj suradnji u regiji kao i o statusu ovoga instrumenta danas.

Na početku, kažite nam više o radu Tamburaške škole Batorek. S kojim ciljem ste je osnovali?

Htio sam kroz jednu materijalnu dimenziju kompletirati svoj rad koji sam prije radio u muzičkim školama i raznim kulturno-umjetničkim društvima. Također, namjera mi je bila tamburu kao instrument podići na visoku razinu. Moram reći da je naša škola svojevrsni inkubator za srednje škole i za fakultet u Osijeku. S komercijalne strane moram istaknuti da od 1.000 tamburaša, koliko ih je prošlo kroz moju školu, 121 se bavi tamburom što na tamburaškoj estradi, što kao sudionici tamburaških zbivanja po raznim bendovima, što kao edukatori i profesori u školama, na što sam vrlo ponosan.

Tamburaška škola Batorek je članica Europskog tamburaškog saveza. Što vam je to članstvo omogućilo?

Najprije nam je omogućilo upoznavanje sa svim tamburašima koji rade u ozbiljnijoj orkestralnoj formi, a koji postoje na prostorima bivše države. Druga stvar je da smo mi iznjedrili jednu ideju da napravimo europski tamburaški kamp. Ja sam umjetnički direktor tih kampova i do sada ih je bilo devet. Prvo je bio u Banjaluci, zatim u Tesliću, pa u Češkoj, u Šidu, Požegi, Osijeku, Pančevu... Okupljamo oko 50 djece iz svih navedenih zemalja i desetak dana vježbamo program, koji prezentiramo na završnom koncertu. S tim dobijemo jednu multi-etničnost, mladost, razvoj tambure kao instrumenta te druženje.

Koliko se može ostvariti reafirmiranje tamburaške muzike, koje i jeste jedan od glavnih ciljeva Europskog tamburaškog saveza?

Naravno da može. Moram reći da Slovenija, Bosna i Hercegovina, koji su bili u slabijem stadiju razvoja nego li Vojvodina i Hrvatska, polako stižu na višu razinu. Kroz te kampove, kroz druženja i festivale, ta ljestvica se podiže i moramo ih poštovati kako bismo mogli sudjelovati na tim brojnim festivalima.

Gdje je tambura danas u Hrvatskoj, a gdje u Vojvodini?

Hrvatska je na malo višoj razini zato što je tambura došla na studije. Imali smo tamburu kao predmet u osnovnim i srednjim

školama, a sad već dvije godine na Umjetničkoj akademiji u Osijeku imamo novi diplomski studij Tamburaškog umijeća. Imamo i jednog studenta iz Novog Sada koji studira u Osijeku i nadam se da neće biti jedini. Tambura u Vojvodini ima dužu tradiciju, ima sjajnih tamburaša, a što se tiče ovog oficijelnog dijela, mi smo ipak malo iznad. Želja mi je da se i u Novom Sadu na Muzičkoj akademiji izučava tambura kao studijski predmet. Često govorim da je tambura potentan instrument. Jer ako balalajka i mandolina mogu biti studijski instrumenti, zašto ne bi mogla biti i tambura.

Kako ocjenjujete suradnju između tamburaša u regiji?

Mi smo svi prijatelji. Sve je počelo 2005. godine kada sam prvi puta došao na *Memorijal Janike Balaža* u Novi Sad. Tada sam upoznao sve ono što vrijedi u tamburaškom miljeu Vojvodine i polako su se otvarala vrata za tamburaške orkestre iz Hrvatske.

Svi mi smo dugogodišnji prijatelji i srećemo se na brojnim festivalima.

U kojim državama se danas još svira tambura?

U Mađarskoj, Austriji, Češkoj, Bugarskoj, Rumunjskoj i to su prapotomci naših naroda Srba i Hrvata, ali ne samo njih. Puno umjetnika koji su pisali za tamburu dolazi iz Češke. Mi znamo da je Prag nekada bio centar sveučilišta u Europi. Ta pamet je došla u Hrvatsku, a kako je došla pamet, tako su došle i tambure i partitura.

Na osnovu dosadašnjeg rada, možete li nam reći kakav je danas status tambure?

Sve je to jedan veliki proces. Mnogi misle da je tambura instrument za veselice, za svatove, za zabave, a nije. Ja sam rekao da je tambura sjajan potentan instrument koji može sjajno interpretirati i klasične partiture kroz transkripcije. Zato mi je želja da nastavimo podizati tamburašku muziku na još višu razinu, da budemo *al pari* sa svim ostalim simfonijskim orkestrima.

S. D. / Foto: www.batorek.hr

Knjiga *Zemljište, poljoprivreda i ruralni razvoj grada Sombora*

(Gotovo) sve o poljoprivredi Sombora i okolice

Knjiga *Zemljište, poljoprivreda i ruralni razvoj grada Sombora*, koja je objavljena u sunakladništvu Grada Sombora i Poljoprivredne stručne službe Sombor protekle godine, iznimno je stranicama bremenito izdanje prilično neobičnih, ogromnih gabarita, primjerenija kao izdanje neke od akademskih institucija nego poljoprivredne savjetodavne službe. Srećom, Sombor ima iznimno organiziranu i vrlo aktivnu savjetodavnu službu, čiji je dugogodišnji ravnatelj **Vladimir Sabadoš** prvi autor ove knjige. On je na njezinoj izradi sakupio tim od još 14 suradnika, djelatnika ove institucije i profesora poljoprivrednih znanosti. Rezultat njihovoga rada je pregled suvremenog stanja poljoprivrede na području ove lokalne samouprave koja (teškom mukom) pokušava čuvati ugled jednog od najproduktivnijih poljoprivrednih područja u Srbiji.

Taj pregled sastoji se od relativno šturog osvrta na geografske značajke područja Grada Sombora, opisa tipova zemljišta ovog područja te vrlo opsežnog stručnog dijela u kojem je prikazana saržina svih za plodnost zemljišta značajnih sastojaka zemljišta: ratarska, stočarska, povrtlarska, voćarska, vinarstvena proizvodnja, te proizvodnja ljekovitih, aromatičnih i manje poznatih biljnih vrsta. Nastavak se sastoji od prikaza gajenja somborskih autohtonih pasmina (osam vrsta životinja i jedna vrsta povrća). Konačno, tu je prikaz svih 16 naseljenih mjesta na ovom području i isto toliko skupina salaških šokova.

Objavljeni tekstovi sadrže veliki broj podataka, većinom vrlo svježih i temeljenih na neposrednom terenskom radu suradnika ove savjetodavne službe. To je, može bitno, osnovna vrijednost ove publikacije, skupa s kartografskim prikazima sadržine pojedinih kemijskih elemenata u zemljištima na prikazanom teritoriju. Za one koji su pomislili da znaju sve o somborskoj poljoprivredi bit će prilično iznenađenje to što su rezultati recentne poljoprivredne politike na području Sombora prikazani, iako pomalo uštogljeno i preformalno frazirano, ipak vjerno. Oni su, nije teško pogoditi – u mnogome razočaravajući, gotovo depimirajući i to kada je u pitanju većina parametara poljoprivredne proizvodnje. Sve su manje površine pod pojedinim kulturama i sve su manji prinosi. Stočarska proizvodnja je, iako su ovce iznimka, iako je sve veći broj umatičenih goveda, podkapaciti-

rana. Ima i sasvim iznenađujućih i pozitivnih primjera. Daleko je, primjerice, najčešća voćarska kultura na ovom području lješnjak, čiji zasadi zauzimaju preko 600 ha, sa značajnim trendom povećanja posadenih površina, budući da su sve ovo mladi zasadi koji još nisu ušli u godine proizvodne izdašnosti. Nakon pročitane mješavine svježih činjenica i reminiscencija na pojedine projekte i nastojanja savjetodavaca, ostaje dojam da je sustavnost u

pristupu izlaganja tematske problematike u ovoj knjizi ipak izostala. Taj dojam učvršćuje monoton jednostubačni tekst, neinventivno dizajniran, te neuklopljenost i nerazmjerna veličina (tu i tamo odličnih) fotografija u narativ.

Nejasno je, također, zašto su autori u naslov stavili temu ruralnog razvoja kada se time gotovo uopće nisu bavili. Ruralni se razvoj, naime, obično definira kao skup politika, mjera i aktivnosti čiji je cilj sveobuhvatni ekonomski, socijalni i kulturni napredak stanovništva ruralnih područja, koje se planiraju i provode, uz uvažavanje principa održivog razvitka, očuvanja i unaprjeđivanja kvalitete zemljišta i zaštite okoliša. Teško da se elementi sustavnoga pristupa ruralnom razvitku mogu nazrijeti u ovdašnjoj poljoprivrednoj politici – naprotiv. Sustav izdavanja državnoga poljoprivrednog zemljišta u zakup – a Sombor prednjači u državi po površini

takvog zemljišta – iznimno je, primjerice, nepogodan za male (mlade) poljoprivrednike i jedva dostatan za preživljavanje poljoprivrednih obitelji na selima. Opis svakog somborskog sela u ovoj knjizi to zorno potvrđuje: u svakom se drastično smanjuje broj stanovnika i broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Knjiga *Zemljište, poljoprivreda i ruralni razvoj grada Sombora* odličan je recentni kadar u filmu uznemirujuće devastacije somborske poljoprivrede čija radnja traje barem posljednja tri desetljeća. Nenametljivi prijedlozi gajenja velikog broja manje poznatih poljoprivrednih kultura, zagovaranje restauracije zapuštenog, a »neiscrpnog« izvora termomineralne vode kod Monoštor, rezultati mnogobrojnih ispitivanja kakvoće zemljišta kao i afirmacija salaša ipak su malobrojni izuzeci koji opravdavaju pokušaj da za ovu tri i pol kilograma tešku knjigu nađete mjesto u kućnoj knjižnici.

M. Tucakov

Susret redovnika i redovnica u Beogradu

Dan posvećenoga života

Ordinarijat Beogradske nadbiskupije u subotu, 1. veljače, bio je domaćinom susreta redovnika, redovnica i svih Bogu posvećenih osoba s područja Srbije čime je obilježen *Dan posvećenoga života* i u našoj crkvenoj pokrajini. Susret je započeo prijepodnevnim okupljanjem više od trideset sudionika u crkvi Krista Kralja uz priliku za svetu ispovijed tijekom kratkog euharistijskoga klanjanja kao priprave na svečano misno slavlje.

Redovnički identitet i način življenja

Svetu je misu, uz koncelebraciju svih prisutnih svećenika, predslavio beogradski nadbiskup i metropolit mons. **Stanislav Hočevar**. Uvodeći prisutne u euharistijsko slavlje, nadbiskup je istaknuo kako je, budući da je i on sam redovnik, ovo za njega bio posebno radostan dan – dan u kojem si posvećujemo da su Bogu posvećene osobe u srcu Crkve, na poseban način od Boga voljene te daju Crkvi onaj identitet koji se bez njih ne bi ostvarivao. Središnja poruka nadbiskupove homilije temeljila se na razumijevanju redovničkog identiteta i načina života kroz dimenziju jedinstva koje izvire iz trojstvenog zajedništva božanskih osoba, te koje se očituje i živi u zajedništvu Bogu posvećenih osoba, a onda i prelijeva na njihov trud oko jedinstva u svim segmentima ljudskoga društva, a napose ekumenskog djelovanja: »Jesmo li mi, redovnici, otkrili onaj *communio* kojeg je naglasio *Drugi vatikanski koncil*? Zagledani u zajedništvo Trojstva, taj izvor jedinstva, mi smo pozvani živjeti svoju duhovnost u današnjoj Europi koja je na kušnji: u onoj mjeri u kojoj redovnici

ne žive svoju duhovnost, u toj se mjeri sekularizacija nastavlja.« Nadbiskup je podsjetio da posljednji ekumenski sabor definira Crkvu između ostaloga i kao *mysterium communionis* – otajstvo zajedništva, naglasivši kako ni redovnici nisu imuni na sveprisutni proces zaborava jedinstva: »Danas se otajstvo Trojstva tumači samo teoretski, a zaboravlja ga se živjeti konkretno. Redovnici su prije svih pozvani živjeti zajedništvo Trojice i na taj način shvatiti da su razlike koje među ljudima postoje prisutne samo zato da se sveobuhvatnije i jasnije otkriva jedinstvo. Živjeti jedinstvo kao tajnu Crkve znači izgrađivati njenu proročku dimenziju, tako vlastitu redovničkom pozivu«, rekao je nadbiskup i zaključio kako bogatstvo zajedništva Trojstva treba biti uzorom naših zajednica koje okupljaju osobe različitih kulturnih tradicija i nacionalnosti.

Papina enciklika

Nakon euharistijskoga slavlja, susret se nastavio u dvorani Ordinarijata Beogradske nadbiskupije gdje su sudionici prisustvovali prigodnom izlaganju enciklike sv. **Ivana Pavla II.** *Ut unum sint*. Nakon pozdravnih riječi nadbiskupa Hočevara i kratkog uvoda fra **Zdenka Grubera**, koji je jedan od organizatora ovog susreta, četrdesetominutno predavanje održao je mr. **Dinko Glavaš** predstavivši bitnu poruku ovoga dokumenta, čime je obilježena 25. godišnjica njegovog proglasa. Predavač je okupljenima predstavio encikliku u njezinoj trodiobi koju je iznio papa pojasnivši teološka utemeljenja ekumenskog djelovanja, već postignute rezultate i ostvarenja zajedništva te napokon prijedlog perspektiva za buduća nastojanja oko ekumenskoga rada. »Kada papa izjavljuje da vjerovati u Krista znači željeti jedinstvo, onda nam želi reći da ekumensko poslanje ne predstavlja naknadni dodatak crkvenom djelovanju ili humani napredak u ostvarivanju kulturnih susjedskih odnosa, već da misionarska i ekumenska dinamika, poslanje i otajstvo zajedništva spadaju na samu bit Crkve kao zajednice koja mora sakupiti sve i svakoga u Kristu. Naše ekumensko nastojanje stoga mora biti prvenstveno nastojanje oko izgradnje osobnog zajedništva s Bogom koje će onda po uzoru na unutartrojstveno zajedništvo božanskih osoba rezultirati nužnim stvaranjem jedinstva ljudi međusobno;

jedinstva koje već sada postoji, ali ipak nepotpuno, a podrazumijeva zajedništvo u općenju s Bogom na razini vjeroispovijesti, sakramenata i crkvene hijerarhije», istaknuo je predavač.

Nakon predavanja susret se nastavio skupnim razmatranjem razložene tematike razgovorom u četiri grupe od kojih je svaka tijekom završnog plenuma iznijela vlastita ekumenska iskustva s naglaskom na prijedloge i poticaje za daljnju suradnju. Susret je prikladno zaključen zahvalnom molitvom i prigodnim domjenkom u prostorijama Ordinarijata.

D. G./kmc

Pobožnost Prečistom Srcu Marijinu

Pobožnost Prečistom Srcu Marijinu, na hrvatskom jeziku, počela je u nedjelju, 2. veljače, u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila u Subotici. Svakoga dana se u 17 sati moli krunica, a sveta misa, propovijed i pobožnost počinju u 17.30 sati.

U isto vrijeme pobožnost na mađarskom jeziku slavi se u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske.

Misa mladih za mir

Misa mladih za mir bit će slavljenja danas, 7. veljače, u 20 sati u župnoj crkvi Uskrsnuća Isusova.

U susret blagdanima

10. veljače – blaženi Alojzije Stepinac

11. veljače – Gospa Lurdska

13. veljače – Katarina Ricci

14. veljače – Valentin, Zdravko

22. veljače – Katedra sv. Petra

26. veljače – Čista srijeda

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Sol zemlje i svjetlo svijeta

Svaki čovjek je krštenjem primio posebno poslanje da bude sol zemlje i svjetlo svijeta. To Isus od nas očekuje, ali nas i čini sposobnima da to poslanje ostvarimo. Nitko od krštenih nije manje sposoban od nekog drugog, svi imamo jednak zadatak.

Poslanje

Isus svojim učenicima kaže: »Vi ste sol zemlje« (Mt 5,13), »Vi ste svjetlost svijeta« (Mt 5,14). To se u prvi mah može učiniti kao jedna velika pohvala i priznanje za učenike, ali u ovim riječima mnogo više je zadatka nego hvaljenja. On ne govori da bi oni mogli biti sol zemlje i svjetlost svijeta, niti da će neki od njih biti, nego su to svi i to su već sada, a ne tamo negdje u budućnosti. Dakle, daje im poslanje koje je već započelo i koje je za svakoga od njih. Ovo poslanje prenosi se na sve kršćane koji su sakramentom krsta ušli u zajedništvo Božjega naroda i tako postali Isusovi učenici. Međutim, nigdje nije ostavljen prostor da bilo tko posumnja hoće li biti u stanju izvršiti povjeren zadatak, hoće li znati kako to biti sol zemlje i svjetlost svijeta. To je zato što tu nije riječ o nečem što bi učenici morali učiniti sami od sebe, ulažući samo svoje napore i sposobnosti, nego je to podsjećanje da bit njihova života treba biti u nasljedovanju Isusa Krista. Onaj tko ide za Kristom već je time postao sol zemlje i svjetlo svijeta.

Znamo da je sol, kao i svjetlost, neophodna za ljudski život. Bez soli hrana postaje jestiva, a tek malo nje dovoljno je da nešto postane ukusno. Ona se u hrani izgubi, ali je postigla svoju svrhu. Isto tako, tek malo svjetla je potrebno da rastjera tamu. Jedna svijetla upaljena može osvijetliti prostoriju, ali dok svijetli ona se troši i izgara, ako ne izgara ne može donijeti svjetlo. Takva treba biti uloga i Isusovih učenika: tihi i nenametljivi, neupadljivi, ali oni su ti koji donose svijetu potrebnu promjenu svojim življenjem evanđelja, tako postaju sol i svjetlost.

Treba imati na umu, nije Isus poslao učenike da govore narodu kako žive u tami i kako je njihov život bljutav. To su činili farizeji, te ih je Isus često opominjao zbog takvoga njihovoga stava. Evanđelje se ne propovijeda kritiziranjem, a Isusovi učenici trebaju se čuvati farizejskoga duha, na što ih je i on upo-

zoravao. Trebaju činiti kako je on činio, jer će jedino nasljeđujući njega ostvariti ono za što su poslani: »Ja sam svjetlost svijeta; tko ide za mnom, neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života« (Iv 8,12). Zato učenici, kada krenu za njim, ne moraju misliti kako će i hoće li znati ispuniti svoje poslanje, trebaju samo čuvati svjetlo koje su od njega primili i bit će u svijetu svjetlo, za što ih i Isus šalje.

Svjedočanstvo života

Kršćanstvo se širilo propovijedanjem evanđelja, ali su ljudi prilazili najviše zbog toga jer ih je oduševljavao način života onih koji su propovijedali. Navještaj bez svjedočanstva života nikada nije bio dovoljan. Jer mnogi nekad, kao i danas, mogu reći da su dionici istine koju baštine po krštenju, ali to ostaju prazne riječi ako ta istina ne urodi plodom u čovjekovom životu i ako ne donese ništa ovome svijetu.

Mnogi misle da su sami u življenju evanđelja, te da to nema smisla, jer ne mogu sami biti sol zemlje. Naravno da mogu, pa i malo je soli dovoljno, važno je samo ne odbaciti Krista i evanđelje. U tome su nam uzor brojni sveci. I oni su često bili usamljeni u nasljedovanju Krista, često izrugani i bojkotirani, ali ustrajni. Nisu njih resile neke nadljudske sposobnosti, jedino živa vjera u Krista, briga da se Kristovo svjetlo koje su primili u njima nikada ne ugasi. To je svjedočanstvo života. O svecima nam nisu ostale zapisane samo njihove riječi nego i način njihova života i borba za Krista u svakodnevicu. Po tom svjedočanstvu zapalili su mnoga srca, utjecali na obraćenje mnogih i u svoje vrijeme, ali i danas.

Suvremeni kršćani često padaju u zamku farizejstva. Spremni su kritizirati smatrajući da tako naviještaju. S druge strane, svjedočanstvo života sve je teže pronaći, jer se nitko ne želi isticati u odnosu na druge; svi se žele uklopiti u većinu, a većina odavno ne živi evanđelje, ne nasljeđuje Isusa, te nam nema što ni svjedočiti. Stoga, nemojmo se uklapati u masu, budimo sol u sredini u kojoj živimo, čuvajmo Kristovo svjetlo i donosimo ga svugdje gdje dolazimo, svjedočimo životom kome pripadamo.

Ana Hodak

Kužiš?!

**Održana prva razina kviza
Čitanjem do zvijezda za osnovce**

Između stvarnosti i fantazije

U osnovnim školama *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović* u Subotici, te *Vladimir Nazor* u Đurđinu, *Matija Gubec* u Tavankutu i *Ivan Milutinović* u Maloj Bosni 28. siječnja održana je prva školska razina kviza znanja i kreativnosti Či-

tanjem do zvijezda za osnovne škole. Testu znanja pristupio je 21 učenik, a na temelju rang liste formirane su ekipe koje će predstavljati svoje škole na međuškolskom natjecanju. Ono je zakazano za 17. ožujka u subotičkoj knjižnici kada će biti odlu-

čeno tko putuje u svibnju u Čakovec na državno natjecanje.

Podsjetimo se, tema ovogodišnjeg kviza je *Između stvarnosti i fantazije*, a učenici su čitali sljedeće naslove:

1. **J. K. Rowling:** *Harry Potter i Kamen mudraca*
 2. **Jessica Townsend:** *Nikadgrad: Kušnje Morri-gan Crow*
 3. **Krunoslav Mikulan:** *Zmaj ispod Staroga grada*
- Kviz *Čitanjem do zvijezda* organizira Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici i okolici su ga proveli Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU Hrvatska riječ.

B. I.

Dičije prelo u Đurđinu

Tridesetak djece pod maskama

U organizaciji Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Đurđin* organizirano je protekloga vikenda (1. veljače) *Dičije prelo* u dvorani župe sv. Josipa Radnika u Đurđinu. Bila je to prigoda da se najmlađi Đurđinčani maskiraju u likove iz crtića i stvarnog života, ali i dobro zabave. Na

prelu se okupilo tridesetak djece, dobi od dvije godine pa do viših razreda osnovne škole. Animirali su ih odgojitelji **Verica Ivković Ivandekić** i **Nenad Temunović** tako što su im pripremili nekoliko igara, a uživali su i u nezaobilaznoj preljskoj slastici – *fankima*.

Ovu pokladnu manifestaciju za djecu Društvo organizira drugu godinu, te kažu da su zadovoljni odzivom i da im je velika zainteresiranost djece poticaj za daljnji rad i osmišljavanje novih sadržaja posvećenih najmlađima.

J. D. B.

Obitelj **HR**

RECEPT NA TACNI

Paprikaš iz rerne

Konačno puna kuća gostiju i konačno ja u ulozi kuharice paprikaša. Zapravo, bar je takav bio plan ali i planovi postoje da bi se rušili. Imam sreću što sam jednog drugara s kojim se često družimo naučila kuhati riblji paprikaš i on to odlično radi, pa sam vrlo brzo postala samo glavni konzultant i valjani degustator. No, poželjela sam i ja uz kotlić stati. No, u hladno vrijeme se lako društvo podijeli na žensko koje sjedi kraj peći i muško koje stoji kraj vatre, a ja sam u ovoj situaciji bila ona koja bi trebala biti na oba mjesta. No, vrlo lagano prepustih kuhanje i povedoh priču sa ženama.

Ne želim duljiti nego opravdam otkud recept o kojem ću danas pisati. Želja mi je ne razdvajati društvo zimi na tople i hladne prostore, nego se zajedno smijati, pa mi pade na pamet paprikaš u pećnicu staviti.

Potrebno: 300 g junetine bez kostiju/ 3-4 krumpira / 1 glavica crnog luka / 3 čena češnjaka / 1 paketić maslina, 150 g / 1 grančica ruzmarina / 4 žlice pire rajčice / 1 veza peršina / 1/2 kopra / sol i papar po ukusu.

Postupak: Odmah na početku važno je napomenuti da nije cijeli postupak u pećnici, jer je ipak tako nešto nemoguće. Priprema je na ringli, ali ipak najbolji dio ide u pećnicu. Junetinu prvo narezati na komadiće i staviti u litru i pol vode da se kuha. Istovremeno očistiti i narezati krumpir i kuhati ga u slanoj vodi 10 minuta. U veću posudu zagrijati ulje, pa na njemu pirjati crni luk i češnjak i dodati im ruzmarin. Nakon nekoliko minuta poslije ruzmarina, dodati i meso i pire rajčice. Nakon 5 minuta dodati ocijeđen krumpir. Kada se sve propirjalo, dodati juhu u kojoj se kuhala junetina i masline. Sve zajedno staviti u tepsiju ili posudu koja ide u pećnicu i peći 40 minuta na 220 stupnjeva.

Servirajte uz salatu po vašem izboru, a mi smo nakon toga uživali u čaši crnog vina. Dobar tek!

Gorana Koporan

O 125. obljetnici rođenja s. Amadeje Pavlović

Petrovaradinka – pravednica među narodima

Redovnica **Amadeja** (rođ. **Karolina Pavlović** (1895. – 1971.) Petrovaradinka je koju crkveni povjesničari smatraju velikanom prošlosti u našim krajevima. Rođena je od oca **Alozija** i majke **Franjke r. Ambrišak** u Petrovaradinu, u župi sv. Roka, 28. siječnja 1895. U Petrovaradinu je završila šest razreda pučke škole, a sedmi i osmi pohađala je u Novom Sadu. Završivši trgovačku školu, dvije je godine provela u roditeljskom domu čekajući posao, a potom je radila u Zemunu. Dana 4. studenoga 1922. u Đakovu je ušla u samostan družbe *Milosrdnih sestara sv. Križa*. Ulaskom u noviciat 1925. godine dobila je redovničko ime Amadeja. Nakon ulaska u samostan završila je učiteljsku školu, a 1929./30. i Višu pedagošku akademiju u Zagrebu. Nakon polaganja prvih redovničkih zavjeta 1926., radila je do 1930. kao učiteljica u Državnoj pučkoj školi u Đakovu, a od 1930. do 1941. predavala je u građanskoj školi koju su sestre držale u Đakovu. Doživotne redovničke zavjete položila je 1932. u Đakovu.

mostanu, pod lažnim imenom, do svibnja 1945. Rijetke su sestre znale identitet djevojčice, čija je prisutnost predstavljala iznimnu opasnost za samostan, koji je istovremeno neko vrijeme bio i sjedište nacističkih vojnika. Unatoč opasnosti za sestre i vlastiti život, majka Amadeja skrivala je tu djevojčicu i pomagala joj. O tome je Zdenka Bienenstock napisala: »Kao malo dijete nisam morala nositi žuti povez na ruci sa židovskom zvijezdom i nije se tražilo da budem registrirana kao Židovka. Majka poglavarica bila je jedina koja je znala moje židovsko podrijetlo. Pohađala sam sestarsku školu i živjela u konviktu pod lažnim imenom, kao dijete izbjeglica iz Bosne. Zvali su me Zdenka, ali u mojim dokumentima bilo je ime jednog pokojnog djeteta, koje sam zaboravila. Časna majka Amadeja meni je zbilja bila kao majka. Zbog mene je izložila sebe i cijeli samostan opasnosti. Prekršaji pružanja utočišta, pomaganja ili spašavanja Židova, kažnjavali su se smrću. Ona je ču-

la moju tajnu, unatoč opasnosti za sebe i zajednicu u samostanu. Za činjenicu da sam preživjela strašno vrijeme Drugog svjetskog rata, diplomirala na Hebrejskom sveučilištu, i imam predivnu obitelj, zaslužna je velikodušnost duha, duboka vjera i hrabrost poglavarice majke Amadeje«.

Poglavarica Provincije

Već 1937. s. Amadeja je ušla u sastav provincijalnoga Vijeća, 1940. imenovana je zamjenicom poglavarice, a 1943. postaje poglavarica Provincije. Tu je službu obavljala do 1955. godine. U teškim danima Drugoga svjetskog rata dio sestara kojima je s. Amadeja bila na čelu našao se na prvim crtama bojišnice, druge su gladovale, treće su bile prisiljene napustiti samostane, a četvrte su pod svoj krov primale izgnane sestre i civile. U istom vremenu ni jedna vlast nije bila naklonjena sestrama, a njihove kuće i poljoprivredna dobra bile su na meti, zauzimate pa napuštane i na kraju većim dijelom nacionalizirane. To doba njezinog života puno je žrtvi za sestre družbe u samostanima širom zemlje, u čemu je bila do kraja požrtvovna, bez obzira je li za to bilo potrebno pregovarati ili moliti njemačke vojne zapovjednike, dužnosnike NDH ili partizane.

Briga majke Amadeje

Samo jedan od znakova te požrtvovnosti bila je činjenica da je pod lažnim imenom skrivala u samostanu u Đakovu židovsku djevojčicu **Zdenku Bienenstock**. Njezina obitelj ubijena je u koncentracijskim logorima, a jedanaestogodišnju Zdenku iz Osijeka je u lipnju 1941. u Đakovo doveo svećenik **Alfred Hölander** i predao je majci Amadeji. Ona ju je skrivala u sa-

Pravednica među narodima

Zdenka se nakon rata nastanila u SAD-u. Zahvalna za dobročinstvo koje joj je pružila majka Amadeja, u travnju 2008. uputila je molbu Memorijalnom centru za žrtve Holokausta *Yad Vashem* da se majci Amadeji dodijeli priznanje *Pravednik među narodima*. U rujnu iste godine majci Amadeji je posthumno dodijeljeno priznanje *Pravednice među narodima*, koje Izrael dodjeljuje nežidovima za koje je dokazano da su spašavali Židove tijekom Drugog svjetskog rata. Priznanje je uručeno Hrvatskoj provinciji Družbe *Milosrdnih sestara sv. Križa* u Đakovu 23. ožujka 2009. Ovo je samo jedno od djela koje se nalazi u dossieru s. Amadeje u *Yad Vashemu*. Tamo se navodi da je uspjela uvjeriti ustaške poglavare da iz tranzicijskog logora za židovske žene i djecu, gdje su mnogi umrli od gladi i zaraznih bolesti dok su čekali premještaj u koncentracijske logore, dozvole da primi trudnu i bolesnu Židovku u posebno bolničko krilo samostana sestara u Đakovu. Na isti način je, navodi se, pomogla da se spasi mnoge žene.

Sestra Amadeja umrla je 26. studenog 1971. godine u Đakovu, gdje je i pokopana. Zahvaljujući povjesničaru **Ivanu Armandi**, o njezinom životu i djelu zna se većina povijesno bitnih podataka.

M. Tucakov

Trska se kosila po najvećoj zimi

Sve do početka sedamdesetih godina prošloga stoljeća trska je u Sonti bila vrlo raširen građevinski materijal. Iz uporabe je eliminirana, isto kao i zemlja, administrativnim mjerama. Mnogi i danas vjeruju kako osnovni razlog ovih mjera, donijetih na razini tadašnje SFR Jugoslavije, nije štetnost navedenih materijala, nego njihovo eliminiranje u svrhu povećanja potrošnje crijepa i opeke, odnosno posredno poticanje razvoja industrijske proizvodnje ovih materijala. Do tada je sončanska sirotinja, poput svoje subraće u cijeloj Vojvodini, kuće gradila od zemljanog naboja, s krovovima izrađenim od trske. Ovih materijala bilo je u izobilju. Zemlja se iskapala u budućem dvorištu kuće u gradnji, a trske je bilo u izobilju na velikim močvarnim površinama između Dunava, Tise, Tamiša i mnogih manjih vodotokova. Puno ljudi, vičnih košenju i vezanju u snopove ove biljke, zimi je kruh zaradivalo u tim močvarama. Jedan od posljednjih sončanskih majstora za trsku **Stipan Rakin Kenca** i danas živi na malom salašu, izgrađenom odmah nakon ženidbe, u bajkovitom ambijentu na sredokračić između sela i Dunava. Voli se prisjetiti starih vremena, pa tako u jednoj povelikoj kartonskoj kutiji čuva cijelo brdo što crno-bijelih, što kolor fotografija, dosta starih. Jako su mu drage one s lokacija na kojima se kosila trska. Često ih prevrće po rukama, krataći duge zimske večeri. »Fotografijama sam oduvijek bio očaran. Kako svojim, tako i tuđim. Svi moji prijatelji znali su za to, pa su mi često donosili neke za koje su smatrali da su po bilo čemu rijetke ili neobične. Tako sam dobio i jednu koja me je podsjetila na teške, ali lijepe dane moje mladosti«, priča Stipan i izdvaja jednu. Na njoj se mogu vidjeti toplo odjeveni ljudi, sa stabljikama trske i nekakvim alatima u rukama. »Ovu fotografiju pronašao je moj najstariji sin kod jednog svojeg prijatelja u Subotici. Ne znam joj povijest, ali me jako podsjeća na isti ovakav rad u mlađim godinama. Svježe oženjen, a nije mi bio dostupan plac u

selu, pripremao sam se za gradnju salaša. Moj pokojni punac bio je stručnjak za izradu trščanih krovova, ali i za košenje i pripremu trske. Počeo sam s tim poslovima uz njega. Košenje trske je posao koji se radi u najtežim mogućim uvjetima. Radi se u najhladnijim zimskim mjesecima, trska je tada najkvalitetnija. Kosci su najčešće radili u močvari, u vodi dubine i do dvadesetak centimetara. Kako bi se trska odsjekla ukoso, pa bi iza nje ostajali vrlo oštri i tvrdi šiljci, mnogi kosci su, zbog opasnosti od ozljeda, obučavali čizme izrađene od lima. Standardne gumene čizme često bi ovi šiljci znali probiti i koscu nanijeti ozljede koje bi sporo i teško zarastale. Trsku bismo kosili specijalno izrađenim *fagovom*. Tu alatku izrađivali su *jovači*, a izgledala je poput skraćene, ali ojačane kose, s ručkom prilagođenom visini kosca. Trsku smo uvijek sjekli u skupinama od nekoliko ljudi. Kosci bi sasječene stabljike odlagali iza sebe, a ostali iz skupine bi ih iznosili na čvrsto tlo i tamo sortirali i uz pomoć modle paljenom žicom vezali u snopove. Snopovi bi se slagali u kube, a dolaskom proljeća vozili bi se na lokacije na kojima će se tijekom ljeta uporabiti«, priča Stipan. Trska se brzo razmnožava, pa je bila neiscrpan izvor građevinskog materijala. Pojedinci, poput Stipana, kosili su ju za vlastite potrebe, a kako je bila vrlo tražena, pojedini ljudi, okupljeni u ekipe, kosili su ju i za prodaju. Tako su pojedini Sončani u službu košenja trske odlazili i u Banat, koji je prije melioracijskih radova bio prekriven nepreglednim močvarama. Na taj način bi tijekom zime priskrbili kruh za svoje obitelji, a domu bi se vratili taman za početak proljetnih paorskih radova. »U životu sam nakosio dosta trske. Kako sam se bavio izradom trščanih krovova, pogodba s mnogim mušterijama obuhvaćala je i košnju i dovoz trske. Sve je imalo svoju cijenu, a ja nikada nisam bježao niti od jednoga posla, pa sam uvijek nastojao udovoljiti prohtjevima mušterija«, završava priču Stipan.

I. A.

Škola slikanja u HKC-u *Bunjevačko kolo*

Na putu **do** umjetnosti

Škola slikanja u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici s radom je započela jesenas. Posjetili smo ih da vidimo kako i što rade. Ono što su naučili i nacrtali obećava da će hrvatska zajednica jednoga dana imati sjajne umjetnike, no do tada pred njima je još puno rada i stvaranja.

Svi do jednoga rekli su kako su za ovo kratko vrijeme puno naučili, napredovali i kako sada drugačije gledaju na crteže, slike i općenito na umjetnost.

U školi slikanja trenutno ima 11 polaznika osnovnoškolske dobi, a po riječima voditelja škole, slikara **Kristijana Sekulića**, zainteresiranih ima i u Novom Sadu, te je u planu ove godine i tamo otvoriti ogranak.

»Cilj mi je iz djece izvući najbolje što je moguće. Želim njihov talent izoštriti i pripremiti ih i usmjeriti za život, bilo da jednoga dana budu slikari, dizajneri, modni kreatori, arhitekta, ilustratori... Želja mi je napraviti ekipu dobrih hrvatskih umjetnika Vojvodine, koji će nastaviti tamo gdje mi budemo stali«, kaže Sekulić i dodaje da je tijekom ovih nekoliko mjeseci uvidio da su djeca za neke osnovne pojmove prvi puta čuli što po njegovim riječima znači da je u srpskom sustavu obrazovanja nešto ozbiljno zakazalo. Za teoretski dio Sekulić je na temelju materijala koji je donio iz Amerike izradio skriptu koja je prilagođena i prevedena na hrvatski jezik.

»Radimo po američkom programu s licencom koju sam dobio u Los Angelesu i način rada je potpuno drugačiji od ovoga ovdje. Djeca su sama svjesna koliko su uznapredovala u ova prethodna tri mjeseca. Cilj je pripremiti ih da idu pet godina unaprijed sa svojim radovima. Da budu zreliji, zrelijeg pristupa, jasno definirani i da znaju što hoće«, pojasnio je Sekulić.

Iako, po riječima Sekulića, uvjeti za rad nisu sjajni, rezultati i rad djece jesu. Sa svakim djetetom se radi ponaosob s obzirom na to da nisu sva djeca talentirana za sve tehnike i načine slikanja. Tako su neki rekli da vole slikati bojom, dok drugi vole crtež olovkom i zaista smo se iznenadili kako njihovi radovi izgledaju.

»Već sada se vidi tko je za što talentiran. Ovaj program to i predviđa, osnovne stvari i tehnike prolazimo svi skupa, a onda

se vremenom kristalizira tko je u čemu bolji«, kaže Sekulić.

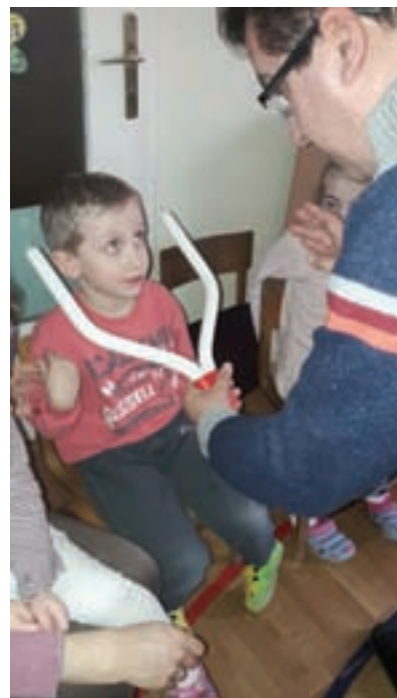
Svi zainteresirani, koji se žele pridružiti školi slikanja, mogu se javiti radnim danom u ured HKC-a *Bunjevačko kolo* ili izravno voditelju subotom od 11 do 14 sati u prostorijama Centra.

Ž. V.

Blagoslov grla i vrtića

U dva subotička vrtića u kojima se radi na hrvatskom nastavnom jeziku, *Mariji Petković-Sunčici* i *Mariji Petković-Biser*, na blagdan sv. Blaža, 3. veljače, podijeljen je blagoslov grla. Sva djeca su s oduševljenjem, pa i s čuđenjem pristupila blagoslovu. Dvije ukrštene svijeće i molitva koju su izgovorili svećenici vlč. dr. **Marinko Stantić** u *Biseru* i vlč. **Dražen Skenđerović** u *Sunčici* ulili su vjeru u djecu da će ih sv. Blaž čuvati od bolesti grla i svakoga drugoga zla.

Ujedno, ovom prigodom uz podršku časnih sestara *Kćeri Milosrđa* je i blagoslovljen vrtić *Marija Petković-Sunčica*.

Počeo kviz *Čitam i skitam*

Smijeh na dar

S velikim osmijehom i s još većom radošću 1. veljače započeo je dvanaesti kviz za poticane čitanja *Čitam i skitam*. Organizatori ovoga kviza, Gradska knjižnica Subotica, odlučili su da ove godine glavna tema bude upravo smijeh. Tako će se ovoga puta čitati zanimljive dogodovštine, te smiješne pjesme i priče. Vjerujem da ćete uživati čitajući izabrana djela **Grigora Viteza** *Kako živi Antuntun*; **Luke Paljetka** *Mač-*

Marijana Tenodi, Bernadica Ivanković i Helena Omerović

ka koja je mnogo jela; ulomak iz romana **Astrid Lindgren** *Pipi duga čarapa* i određenu online literaturu, koja se nalazi na mrežnoj stranici Knjižnice. »Smatramo da su današnja djeca u svijetu tehnike, a da ne bi izgubili 'bitku' s čitanjem nudimo i suvremene metode, ali ne odustajemo od knjige«, kazala je na konferenciji za medije viša diplomirana bibliotekarka **Bernadica Ivanković**, koja je skupa s kolegicama **Marijanom Tenodi** i **Helenom Omerović** predstavila kviz *Čitam i skitam*.

Kako smo i naviknuli, kviz se i ove godine provodi na srpskom, hrvatskom i mađarskom jeziku i traje do 31. ožujka.

Dakle, ono što trebate učiniti jest pročitati spomenute naslove i onda popuniti online upitnik na mrežnoj stranici subotičke knjižnice (www.subiblioteka.rs/hr/kviz-citam-i-skitam/). Sudjelovati u kvizu mogu svi osnovci koji su članovi Gradske knjižnice Subotica. Osim smijeha, organizatori za vas pripremaju i više od 250 nagrada. Glavna nagrada i ove godine bit će bicikl, a čekaju vas i brojne druge nagrade, kao što su jednodnevni izlet, knjige, slatkiši, ulaznice za kazalište, ZOO vrt, kino, *McDonald's* obroci, školski pribor, USB memorije... Tko će ih dobiti? Vidjet ćemo 2. travnja na Međunarodnom danu knjige za djecu, kada će biti javno izvlačenje. Na vama je samo da pročitate zanimljivo štivo i točno popunite upitnik.

Kao i svake godine, Bernadica Ivanković će vas posjetiti u vašoj školi i dodatno vam predstaviti ovaj kviz.

Iz Gradske knjižnice poručuju da se za vrijeme trajanja ovoga kviza možete učlaniti u Gradsku knjižnicu ili produljiti godišnju članarinu po promotivnoj cijeni od 300 dinara, a sav potreban materijal za čitanje možete preuzeti na Dječjem odjelu Gradske knjižnice Subotica i u svim prigradskim ograncima.

Uživajte, čitajte, skitajte i smijte se!

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: Martina Dulić
IDEM U ŠKOLU: OŠ Matko Vuković, Subotica – 6.4.
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: folklor i pjevam u katedralnom zboru *Zlatni klasovi*
VOLIM: crtati
NE VOLIM: kad me netko laže
U SLOBODNO VRIJEME: slušam glazbu i družim se s prijateljima
NAJ PREDMET: fizika
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: arhitektica

Too optika

DR. TOTO

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: +4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaoone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaoone, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel.: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran-goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomijskog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA JE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt Radio-bazne stanice mobilne telefonije »NS2428_01 SU_Subotica_Proleterskih brigada«, na katastarskoj parceli 24476 KO Stari grad, Subotica, Ulica Proleterskih brigada bb (46.122405°; 19.649532°), nositelja projekta »Vip mobile« doo Beograd, Milutina Milankovića 1 ž.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-13-2020.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 11. 2. 2020.

Poštovani čita- telji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel.: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET +TELEVIZIJA +TELEFON

Astra
Telekom

STANDARD
MIX PAKETI

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 48 67; 487 41 57
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-451-541/2020
DATUM: 05.02.2020.

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Službeni list APV*, br. 7/19), a u vezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2020. godinu (*Službeni list APV*, br. 54/19), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROJEKATA U PODRUČJU PODIZANJA KVALITETE OBRAZOVNO-ODGOJNOG PROCESA SREDNJEG OBRAZOVANJA – TROŠKOVI ORGANIZIRANOG PRIJEVOZA UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA SA SJEDIŠTEM U AP VOJVODINI NA SAJAM OBRAZOVANJA U NOVOM SADU, ZA 2020. GODINU

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) će, u skladu s financijskim planom i financijskim mogućnostima u proračunskoj 2020. godini, financirati i sufinancirati projekte u području podizanja kvalitete obrazovno-odgojnog procesa srednjeg obrazovanja – troškovi organiziranog prijevoza učenika srednjih škola sa sjedištem u APV na Sajam obrazovanja u Novom Sadu, za 2020. godinu u iznosu od 3.000.000 dinara.

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju ustanove srednjeg obrazovanja na teritoriju AP Vojvodine, čiji je osnivač Republika Srbija, Autonomna Pokrajina ili jedinica lokalne samouprave.

Kriteriji za dodjelu sredstava su: veličina ciljne skupine, stupanj uključenosti ciljne skupine kojoj je projekt namijenjen, uključenost partnerskih institucija u realizaciju projekta.

Jedna pravna osoba može podnijeti jednu prijavu. Prijave s potrebnom dokumentacijom se podnose na adresu Tajništva: Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad.

Rezultati natječaja se objavljuju na internet stranici Tajništva.

Rok za podnošenje prijava na natječaj je 20. veljače 2020. godine.

Obrazac upitnika se može preuzeti od 5. veljače 2020. godine na službenoj web prezentaciji Tajništva: www.puma.vojvodina.gov.rs.

Šira verzija natječaja objavljena je u dnevnom listu *Alo* i u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* dana 5. veljače 2020. godine i na sajtu Tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs.

POKRAJINSKI TAJNIK, Mihály Nyilas

Biciklizam

Veliko iskustvo za mladog Somborca

SOMBOR – Jedan od najboljih biciklista Srbije, dvadesetjednogodišnji **Veljko Stojnić**, završio je nastup na ovogodišnjoj, 38. Vuelti San Juan u Argentini. Ova utrka jedna je od najznačajnijih na kojima se u dosadašnjoj karijeri natjecao. Mladi Sombor

rac profesionalno nastupa u majici talijanskog *Vini Zabu* KTM. Natjecanje u Argentini, u konzultaciji sa sportskim direktorom kluba, završio je odustajanjem u finišu posljednje etape zbog neugodne ozljede. U obraćanju medijima istaknuo je veliko zadovoljstvo nastupom u Argentini. Stojnićevoj ekipi ova utrka je dobro poslužila kao dio pripremnog procesa pred važne proljetne utrke. Plan je bio podignuti formu, jer jednostavno, urađeno na utrkama nikako se ne može postignuti na treninzima. Stojnić, koji je poniknuo u somborskom *S timu*, smatra da je iskustvo koje nosi iz prve profesionalne utrke nemjerljivo, jer se, u odnosu na do sada vožene amaterske utrke znatno razlikuje, prije svega u tempu. Nakon natjecanja u Argentini, koje je osvojio Belgijanac **Remco Evenepoel** (*Quick Step*), biciklistička karavana

seli se u Kolumbiju. Stojniću predstoje: od 11. do 16. veljače utrka *Oro y Paz*, među biciklistima znana kao *Tour of Colombia*, potom slijedi selidba u Ujedinjene Arapske Emirate i sudjelovanje na utrci najviše kategorije, s najboljim biciklistima i najjačim ekipama. Prije odustajanja u posljednjoj etapi Stojnić je pokazao vrlo solidan potencijal u profi konkurenciji. U prvoj etapi, dugoj 163 kilometra, ostvario je posve solidan rezultat, iako to 85. pozicija ne pokazuje u potpunosti. Početnu etapu završio je s minutu i 20 sekundi zaostatka za pobjednikom, francuskim biciklistom **Rudijem Barbierom**, članom *Israel Start-upa*. Najmlađi član talijanske ekipe *Vini Zabu* KTM bio je u vodećoj skupini sve do dva i pol kilometra prije cilja. Tada je došlo do pada nekoliko

biciklista u sredini skupine, nakon čega se izdvojilo dvadesetak vozača u borbi za vodeće mjesto u generalnom plasmanu. Stojnić je ostao iza, ali se među osam najboljih, nakon prve etape, plasirao njegov klupski kolega, Talijan **Luka Vakerman**. Njemu je pripao i važan poen za generalni plasman. U drugoj etapi Vuelti San Juan zauzeo je tek 149. poziciju. Bio je u pretposljednjoj skupini, koja je u cilj ušla s pet minuta i četiri sekunde zaostatka za najbržima, predvođenim **Fernandom Gaviriom** iz profesionalnog tima Emirata. Treća etapa Somborcu je donijela izuzetan rezultat, 26. mjesto i poziciju daleko najbolje rangiranog natjecatelja talijanskog kluba. Kronometarsku stazu dugu 15,6 kilometara odvezao je za 21:35 minuta ili nešto manje od dvije minute i dvadeset sekundi sporije od pobjednika. U finišu utrke, kad su na stazi bili najbolje rangirani biciklisti, ovaj kraj Argentine pogodio je žestok pljusak, pa su vremena do tada vodećih u generalnom plasmanu bila daleko slabija od očekivanih. Stojnić je odličnim rezultatom u kronometarskom, što inače nije njegova disciplina, potvrdio visoke domete i najavio dobre nastupe u preostalim etapama. Trenutačno je 109. u generalnom plasmanu sa 7:23 minuta zaostatka za vodećim. Zadržao je i 13. mjesto među biciklistima do 21 godine. U narednoj etapi, dugoj 186 kilometara, od San Josea de Jáchala do Vile San Augusto, upisao je još jedan vrlo dobar nastup u profesionalnoj konkurenciji. Ovu etapu završio je u velikoj skupini, koja je do posljednjeg kilometra pratila pobjednika. Zauzeo je 102. mjesto, sa zaostatkom za najbržim svega nekoliko sekundi. Rasplet se dogodio

par stotina metara prije cilja. Relativno dulji sprint dobio je član tima Emirata **Fernando Gaviria** iz Kolumbije. Stojni je do pred sam sprint bio među trideset najboljih, ali je nakon nekoliko prilično neugodnih guranja u skupini odustao od borbe s iskusnim profesionalcima. Nakon ove etape napredovao je deset pozicija i sada je 105. u generalnom plasmanu. Njegov zaostatak za vodećim **Evenepolom** iznosi sedam i pol minuta. Napredovao je i među mladim biciklistima, pa je sada na 12. mjestu.

Košarka

Apatinci polovično

APATIN – Proljetnu polusezonu u II. regionalnoj ligi Sjever apatinski košarkaški klubovi su otvorili s promjenljivom srećom. Lider jesenskog dijela natjecanja u skupini A, KK *Dunav 2014*,

nastavio je s pobjedama i u drugom dijelu prvenstva. U sportskoj dvorani OŠ *Žarko Zrenjanin* bili su negostoljubiv domaćin i uvjerljivo svladali ekipu zrenjaninskog *Petrovgrada* rezultatom 101:80. *Dunav 2014* tako i dalje sa stopostotnim učinkom sigurno drži vrh prvenstvene ljestvice. U narednom kolu Apatinci će gostovati u Beočinu, kod istoimene ekipe. Mlađi apatinski ligaš, KK *Apatin*, član II. regionalne lige Sjever skupina B, proljetnu polusezonu otvorio je teškim porazom. Na gostovanju u Gajdobri deklasirani su od lidera *Hercegovca* rezultatom 101:54. Apatinci trenutačno zauzimaju šesto mjesto na prvenstvenoj ljestvici. U narednom kolu ugostit će doprvaka, *I Came To Play*, iz Novog Sada, za kojega nastupa i bivši NBA košarkaš **Darko Miličić**.

Nogomet Vojvođanska liga Sjever

Apatinci na startu priprema

APATIN – Nogometaši OFK *Mladost Apa* započeli su pripreme za proljetni dio prvenstva Vojvođanske lige Sjever. Šef stručnog stožera **Aleksandar Kesić** okupio je 28 nogometaša, među kojima je i nekoliko omladinaca. »Cilj nam je da kroz sustav treninga i pet kontrolnih utakmica što bolje pripremimo ekipu za iskušenja koja nas na proljeće čekaju. Raduje me što ozlijeđenih nema, jedino je pri kraju s terapijama naš golgeter **Aljoša Jovović**, pa će nam se i on priključiti za nekoliko dana. U zimskoj pauzi nas je napustio jedino daroviti **Jovan Bačić** i postao novi član somborskog *Radničkog 1912*, kluba iz Srpske lige Vojvodina. Jesenski dio Apatinci su završili na visokom 3. mjestu, s bodom zaostatka za doprvakom ČSK *Pivovaram* i nedostižnih 9 bodova za liderom, *Slogom* iz Čonoplje. Proljetna polusezona se otvara 8. ožujka, a Apatinci će u 1. kolu gostovati u Vrbasu, kod istoimene ekipe.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Var

Video Assistant Referee skraćeno VAR je sustav kojim se uz pomoć sudaca u posebnoj sobi s televizijskom tehnikom sucima na terenu omogućava donošenje ispravnih odluka kada su u pitanju sporne situacije. Već nekoliko godina je na snazi u pojedinim ligama Europe, a u petak, 31. prosinca 2019., prvi puta je bio u funkciji na jednom susretu 1. HNL (*Inter – Istra* 2:0). Ali čini se kako je ona prava premijera VAR-a bila u nedjelju, 2. veljače, u Varaždinu kada se signal iz video kontrole nekoliko puta (4) oglasio u slušalicama glavnog suca **Tihomira Pejina** iz Donjeg Miholjca. I zahvaljujući pregledanim snimkama ispravno su dosuđeni kazneni udarci za *Hajduk*, te je jedan pogodak *Splicana* opravdano poništen. Zanimljivo je zapisati svojevrstan paradoks, jer je prije početka *torcida* izvjesila veliki transparent »Stop VAR in Croatia«, aludirajući na moguće manipulacije s video sustavom. Nikakvih manipulacija nije bilo, a video analiza u kontrolnoj sobi uvelike je pomogla sucu da dosudi pravilne odluke.

Hajduk je zabilježio važnu pobjedu na gostovanju (cijelu jesen je kuburio s rezultatima izvan svog Poljuda) i na novom debiju **Igora Tudora** na klupi kluba u kojemu je kao igrač stekao nogometnu reputaciju. Kiks *Rijeke* (poraz od *Lokomotive* 1:2) donio je *bilima* bijeg na četiri boda i osjetnije učvršćivanje drugog mjesta koje u ovoj sezoni donosi plasman u kvalifikacije za Ligu prvaka. Gostujućim remijem protiv *Gorice* (0:0), *Osijek* se bodovno izjednačio s *Rijekom* i sada obje momčadi imaju po 34 boda i izjednačeno nastavljaju borbu za najviši plasman.

Protekli vikend obilježila je i završnica prvog Grand Slam turnira sezone Australian Opena u Melbourneu. **Novak Đoković** je osvojio naslov osmi puta i vratio poziciju broj jedan u svjetskom tenisu, ali i Hrvatska ima Grand Slam prvaka. U natjecanju mješovitih parova Davis cup reprezentativac **Nikola Mektić**, trijumfirajući u paru s Čehinjom **Krejčíkovom**, prvi puta u svojoj karijeri se okitio najvećim teniskim naslovom. Dodajmo još kako je i drugi hrvatski reprezentativac, **Ivan Dodig**, u paru sa Slovakom **Polašekom**, stigao do polufinala muških parova.

Bio je to zbilja vikend za povijest!

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Sastanak tri hrvatske institucije

Iz Ivković šora

Mekan svit

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja rođena. Jevo mene opet da vam izdivanim koji divan dok je još vrime jel kad počmu radovi po polju, onda ko zna oće l bit vrimenta. S nama paorima se nikad ne zna kad će nas oplest kaki poso: triba vuć đubre, orat, parat, sadit, pa ondak polivat da se ne bi tribalo kopat jel sad i ko oće kopat ne mož nač s kim će, nema svita za taj poso ni za lik. Neg, čeljadi moja, jevo sad baš ozbiljno divanim, sve se nikako okrenilo ode kod nas, jel je i u svitu tako ne znam, nisam nikad bio niki svicki čovik, jeto dica nas sad kako smo omatorili tiraju da idemo malkoc vidit svita a mi niki ni ne bi. Ta vidim dosta na televiziji i na ovim što veli moj pajdaš Ivan sokočalu, i to je nama matorima dosta. Ko će očin ić lupat noge u prazno samo da bi se prošeto, dobro susto po bilim svitu i tim velikim svickima varošima? Nama je lipo i ode di smo, velim ja. Rodio sam se na ovoj našoj crnjavini i na njoj provo dva frtalja vika, pa nek tako i ostane, dosta je meni lip i moj Ivković šor. Neg, počo sam pripovidat, jeste l i vi nadošli na to da kadgod je niko manje bilo svita bolešljivog na kosti. Ja pamtim mog didu Miju, taj je bio devedest godina i još je kopo vinograd, kuruze; stalno bio na avliji i štogod švrigo valjdar dok ga Gospod nije pozvo sebi, a sad malo-malo pa kogod operiso kolino, pa kukove, pa pije vake likove, pa prima te nekcije blokade. Božem prosti, svi smo već postali kugod onaj žandar s filma, Robokap, kugod da se u Barzelovoj gvoždari ličimo a ne kod doktora. Nije kadgod svit bio tako mekano zakuvan kugod sad, al je i više se krećo, radio; makar se okrećo po avliji i rondzo al se krećo. Sad ko radi dođe s posla, ide pa zalegne, onda kad se naspava sidne prid televiziju jal kompjutor i eto ti bole. Što kazo moj bačo Đeno: od linosti nema veće žalosti. Poist će nas ova moda i ova gospoština ja vam velim. Jeto, niki dan čitam u novini opet se pojavila nika bola u Kini, i to samo u jednoj njevoj varoši di njim nika inštitucija što pravi istraživanja, pa ondak nek kogod divani da to nije štogod vraćano pa se otelo i izašlo na vidilo a svit nasrado ni kriv ni dužan. Periša mi odaleg dobaciva da ko mož drugi stradat neg običan svit. »Braniša moj, jeste da mi ne izgledaš zdravo pametno al valjdar si toliko konten da već svačas da se stalno u svitu izmišljaju kojikake bole da bi se za nji prodale one nekcije, vakcine i to za skupe novce«. Gledam ja njega, čeljadi, ta kadkad pomislim da ima pameti i za četiri noge a kamol za dvi, al ovo je dobro izdivanio. Sad već štogod ne štimuje, imali smo kraviju ludost, pa gripe od svi fajti pileža, pa svinjsku gripu, pa sve fele groznica, sad se nadivaju i nika moderna imena, a niko ne zna kako su sve te boleštine potekle. Niki zdravo sumnjam da su od Boga, al jeto baš javili da su već skoro opravili vakcinu. Čeljadi, ja se zadivanio a evo već triba ić namirivat i poradit po avliji jel sad će ova moja zagrajit ko da sam, božem prosti, zdravo grišan jal lin čovik. Ajd zbogom, kad štogod novog načujem opet ću vam izdivanit.

Bać Ivin štodir

Šta će bit za po vika?

piše: Ivan Andrašić

Bać Iva okupijo nekoliko parnjaka što zajedno išli u škulu u njevomu selu. Za dram se sporazumili, za Kirbaj će napraviti jednu večericu. Na njoje bi okupili sve što u škulu išli s njima, a ako ima živi i kogagod o njevi učitelja i učiteljica. Ve godine će bit okruglo po vika otkako svršili. Znade bać Iva dobro koliko parnjaka danas ima po cilomu svitu. Najmanje u selu. Znade i koliko ji ima na Lukarove ledine. Za svi vi godina više o polak ji ošlo na družbu sa anđelima. Prvać mu se javijo imenjaka, isto parnjak. Veli, malo bi naišo, a s njim i Željko, što ga dada i mater odveli u svit još za škole. Došo na urlab. Oma se sitijo za koga mu imenjaka veli, već se više put s njim divanijo priko sokočala. Svašta čo o Željka, bilo mu drago što tako uspijo. Svršijo velike škole, a poslim za više neg dobre nadnice orca po cilomu svitu. Sve mu ide kako triba, jedino nikako ne može zaboravit našu slaninu, lapinju, masni, osoliti i opapriti kruv. Ima i tamo slanine, lipa, mesnata, al njemu fali baš na starovircka sapunjara. Ima i kruva kakoga očeš, ima i lapinja, al nisu to ne što se na doljnje strane znade zalipit i dikoji komatićak nagoritoga ogriva. Zoto imenjaku i reko nek dojdou oma na fruštuk. Sporazumili se i koji dan da dojdou. Bać Iva to jutro dobro podranijo, odbiciglo se u komšićko selo, njev pekar i danas pravi baš take lapinje. Šćim došo natrag, ošo u vojat, otrfrako dobar blek slanine sapunjare. Načistijo luka, a namastijo, osolijo i opaprijo i nekoliko šnjita kruva. Taman pometo sve nastal, evo i gosti. Ispozdravljali se i sili zastal. Nazdravili dudovaćom, starom pešes godina, pa se latili fruštuka. Željko ni zno šta bi prija. »Nego, pajto, ne možem se utvorit, di je sva čeljad? Izgleda mi ko da pri po vika bilo više škulara, neg sad živi duša u selu. I kako se to divani? Ko da se stidite svojega. Samo, ne kate zaboravit koliko je nestalo mali naroda, a svi su, pri neg nestali, zaboravili divanit ko njevi stari«, veli Željko priko zalogaja. »Pajto i ja se toga bojim. Zovi poslidnji trisikoju puno naši ošlo, još više koikaki došlo. I dan danas dosta svita i našega, al vaj put i njevoga, najviše mladoga, odlazi, pa nas malo i ostalo. Slabo mož čut starovirckoga divana, a slabo se zna i za starovircke adete. Puno se već naši poudavalo i poženilo zove što podolazili. Nek, tako i triba, biće zdravija dica. Samo, jedno mi ne ide u glavu. Ako se naša cura udade, oma pride na njevu viru i to poštivam. Al ne znam zašto, ako naš deran oženi njevu, oma mu se cila familija okrene o naše vire. I tu onda više nema starovirckoga divana«, veli bać Iva. »Neka se ti, pajto, jidit. Sve to ide nako kako niko drugi oče. Nego, ajdemo mi napraviti tu večeru, jal za novi po vika u selu neće bit ni nas ni naši«, stane se šaliti Željko. »I malo nisam zaboravijo, dobro pazi kaku ćeš nam bandu dovest. Mani mi se trumbetaša i ni što se deru na letreiku. Najdi digod znaš prave tamburaše, što će nam svirati i pivat nauvo«, veli Željko i svi se slatko nasmijali. Latili se i katarke, a do kraj se lipo i isipivali.

NARODNE POSLOVICE

- Dajte čovjeku ribu; nahranili ste ga za jedan dan. Naučite čovjeka loviti ribu; nahranili ste ga za cijeli život.
- Dan bez smijeha je izgubljen dan.
- Kad i tisuću ljudi vjeruje u glupu stvar, ona i dalje ostaje glupa.
- Ako dugo žive zajedno, životinje se zavole, a ljudi zamrze.

VICEVI, ŠALE...

Razgovaraju dva prijatelja:

- Zamisli da putuješ zrakoplovom i on se zapali. Gdje ćeš izaći?
- Kako misliš gdje? Pa u novinama.

Žali se pacijent u privatnoj klinici:

- Doktore, u posljednje vrijeme jako zaboravljam. Što mi preporučate?
- Da platite unaprijed.

Došo Stipan kod doktora i posli gledanja u nalaze doktor kaže:

- Stipane, za tebe nema više rakije, vina, nema svinjskog mesa, jagnječijeg, nema slatkog...
- Na to ustane Stipan, zgrabi nalaze i krene prema vratima. Doktor ga pita:
- Pa di ćeš sad, Stipane?
- Šta di ću? Doću od nedilje kad ne budete tako bisni.

MUDROLIJE

- * Kada vrabac gradi sebi gnijezdo u šumi, zauzme samo jednu granu. Kada jelen izađe na rijeku, pije samo onoliko koliko mu je dovoljno. Ljudi gomilaju samo zbog praznine u svojim srcima.
- * Onaj tko zaista zna slušati, čut će te i kad ništa ne govoriš.
- * Ima samo dva dana u godini kada ništa ne možeš učiniti. Jedan se zove jučer, a drugi sutra.

Vremeplov – iz naše arhive

Prvi Hrckov maskenbal, 2004.

**PETAK
7.2.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:21 Gorski liječnik
11:10 Riječ i život: Ja ću vas odmoriti
12:00 Dnevnik 1
12:30 Divlja zemlja
13:18 Dr. Oz
14:04 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:54 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:08 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 A Oscara dobiva...:
Spotlight, američki film
22:14 5.com s Danielom, zabavni talk show
23:45 Pravedno ubojstvo, američki film
01:23 Agatha Raisin
02:11 Dr. Oz
02:52 Dnevnik 3
03:18 Divlji dvorci: Alhambra
04:05 Imperij, telenovela
04:47 Skica za portret
04:52 Dnevnik 2
05:35 Divlja zemlja

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtljici, crtana serija
10:05 Dino Dana
10:30 Sve o životinjama
11:05 Otok ljubimaca
11:35 Heartland
12:20 Izradi sam: Preobrazba sjenila
12:30 Najbolje vrtno kućice
13:15 Istina ili mit: Srčani i moždani udar ne mogu se predvidjeti
13:30 Priča o Brittany Murphy, američki film
15:00 Svjetske delte: Ebro - zeleni dragulj, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divlji dvorci:

Alhambra, dokumentarna serija
17:35 Luda kuća
18:15 Kuhan i pečen
19:05 Alvin i vjeverice, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Priča o Europi: Europeizacija svijeta, dokumentarna serija
21:00 Maigret
22:35 Nijemi svjedok
00:25 Priča o Brittany Murphy, američki film
01:50 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
8.2.2020.**

06:35 Klasika mundi: Zagrebačka filharmonija pod ravnanjem Dmitrija Kitajenka izvodi Mahlerovu 9. simfoniju - V. Lisinski, 17.10.2015.
08:00 Dragoon Wells Massacre, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma, multinacionalni magazin
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:37 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:13 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Tamo dokle pogled ne dopire
17:40 Lijepom našom: Vrbovec
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 The Voice Hrvatska
22:15 Loto 7 - izvještaj
22:20 A Oscara dobiva...:
Argo, američki film
00:20 Dnevnik 3
01:00 Plan osвете, američki film
02:55 Dnevnik 3
03:10 Sportske vijesti
03:17 Vijesti iz kulture
03:25 Dragoon Wells Massacre, američki film - ciklus klasičnog vesterna
04:50 Potrošački kod
05:15 Skica za portret

05:28 Dnevnik 2
06:10 Veterani mira
06:55 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtljici, crtana serija
09:40 EBU drama: Zora, drama za djecu
09:54 Chamonix: Svjetski skijaški kup
10:50 NBA Action
11:20 Vrtlarica
11:55 Špica, riva, korzo
12:54 Chamonix: Svjetski skijaški kup
13:45 Auto Market
14:17 Maigret
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Priča o Europi: Europeizacija svijeta, dokumentarna serija
17:25 Odbrojanje do Tokija
17:45 Rukomet, LP: Zagreb - Flensburg, prijenos
19:35 Glazbeni program - Spotovi
20:05 A Oscara dobiva...:
Kraljev govor, britanski film
22:00 Sto dana, dokumentarna serija
23:00 Košarka, NBA liga: Milwaukee - Orlando, prijenos
01:25 Glazbeni Top20
02:10 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
9.2.2020.**

08:00 A Oscara dobiva...:
Na dokovima New Yorka, američki film
09:48 Biblija
09:58 Krašić: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:05 Kako ne zaprositi, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:14 Vrijeme
17:15 HAK - promet info
17:32 Misterij na Eiffelovu tornju, francuski film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45

20:05 'Ko te šiša
20:35 Loto 6/45 - izvještaj
20:39 Hrvatski kraljevi: Kako je sve počelo?, dokumentarna serija
21:20 Priča o nama s Morganom Freemanom: Naša moć, dokumentarna serija
22:11 Dnevnik 3
22:39 A Oscara dobiva...:
Mjesečina, američki film
00:26 Dodjela filmskih nagrada Oscar 2020. - uvod
00:36 Red Carpet i dodjela filmskih nagrada Oscar 2020., prijenos
05:02 Reprizni program
05:24 Dnevnik 2
06:06 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtljici, crtana serija
08:30 Top-lista DTV-a
09:10 Luka i prijatelji: Zima
09:40 Velečasni Brown
10:30 Ubojstvo u Walesu
12:35 Sjedni, odličan
14:35 The Voice Hrvatska
16:55 Rukomet, EHF kup
18:35 Magazin LP
19:30 Glazbeni spotovi
20:05 A Oscara dobiva...:
Nepomirljivi, američki film - Filmovi s 5 zvjezdica
22:15 Ana Karenjina - Priča Vronskoga, serija
23:10 Graham Norton i gosti
23:55 Dnevnik Woodstocka, glazbeno-dokumentarna serija
00:55 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
10.2.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik
11:12 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska

15:55 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Predsjednik, dokumentarna serija
21:00 Nestali, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:10 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:40 Agatha Raisin
01:30 Dr. Oz
02:15 Dnevnik 3
02:41 Divlji dvorci: Neuschwanstein, dokumentarna serija
03:25 Imperij, telenovela
04:10 Voli me zauvijek, telenovela
04:55 Skica za portret
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život: Ja ću vas odmoriti
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtljici, crtana serija
10:05 Dino Dana
10:30 Sve o životinjama
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Heartland
12:30 Najbolje vrtno kućice
13:25 Navijačica sa stilom, američki film
15:00 Svjetske delte: Rajna i Maas - carstvo kanala, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divlji dvorci: Neuschwanstein, dokumentarna serija
17:35 Auto Market
18:05 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:00 Zagreb: Stepinčevo - misa, prijenos
20:50 Stadion, emisija
21:45 Oscar - dodjela filmskih nagrada, snimka
23:20 Amerikanci
00:15 Zločinački umovi
01:05 POPROCK.HR
01:35 Navijačica sa stilom, američki film
03:05 Noćni glazbeni program

**UTORAK
11.2.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik
11:12 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu: Odilon Singba
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Istrage prometnih nesreća
00:40 Agatha Raisin
01:30 Dr. Oz
02:15 Dnevnik 3
02:41 Prirodni Meksiko: Gorski svjetovi, dokumentarna serija
03:25 Imperij, telenovela
04:10 Voli me zauvijek
04:55 Skica za portret
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu

06:35 Vrtuljici, crtana serija
10:05 Dino Dana
10:30 Sve o životinjama
11:35 Heartland
12:30 Najbolje vrtno kućice
13:25 Sve u svoje vrijeme, britanski film
15:00 Svjetske delte: Amazona - ljekoviti tropi, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Prirodni Meksiko: Gorski svjetovi, dokumentarna serija
17:35 Luda kuća
18:15 Hrvatski kraljevi: Kako je sve počelo?, dokumentarna serija
19:00 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Ritam ludila, film
22:45 Amerikanci
23:35 Sve u svoje vrijeme, britanski film
01:05 Košarka, NBA liga: Philadelphia - LA Clippers, prijenos
03:25 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 12.2.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik
11:12 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Agatha Raisin

17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo svijet: Korejski kod, film
20:59 Loto 7 - izvještaj
21:00 Destinacija: Hrvatska, emisija o turizmu
21:25 Kultura s nogu
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Ljubav i brak u 20. stoljeću
00:20 Agatha Raisin
01:10 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3
02:21 Prirodni Meksiko: Jarki sjever, dokumentarna serija
03:05 Imperij, telenovela
03:50 Zaljubljena u Ramona
04:35 Kultura s nogu
05:05 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja

05:20 Što je klasika?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
10:05 Dino Dana
10:30 Sve o životinjama
11:05 Luka i prijatelji: Ljubav
11:35 Heartland
12:30 Tajni svijet
Ljekovitog bilja: Provansa, dokumentarna serija
13:25 Mali veliki glas, njemačko-austrijski film
15:00 Svjetske delte: Irrawady - mangrove pune čuda, dokumentarna serija

16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Prirodni Meksiko: Jarki sjever, dokumentarna serija
17:35 Luda kuća
18:15 Košarka, NBA liga: Philadelphia - LA Clippers, snimka
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Put do slave, film
23:05 Amerikanci
00:00 Zločinački umovi
00:40 Mali veliki glas, njemačko-austrijski film
02:10 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 13.2.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik
11:11 U Drežniku, na poklade - emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja
13:15 Dr. Oz
14:05 Novi susjedi 2019. - Njemačka: Tako blizu, a tako daleki, dokumentarni film
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
20:55 Loto 6/45 - izvještaj
21:00 Puls
22:00 Otvoreno

22:50 Dnevnik 3
23:25 Licem u lice
00:20 Agatha Raisin
01:10 Dr. Oz
01:55 Dnevnik 3
02:21 Prirodni Meksiko: Majanske šume
03:05 Imperij, telenovela
03:50 Zaljubljena u Ramona
04:35 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:40 U Drežniku, na poklade - emisija pučke i predajne kulture
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
10:05 Dino Dana
10:30 Sve o životinjama
11:05 Pozitivno
11:35 Heartland
12:30 Tajni svijet ljekovitog bilja: Indija, dokumentarna serija
13:25 Blizanac u pravi čas, njemački film
15:00 Škotska iz zraka
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Prirodni Meksiko: Majanske šume
17:43 Luda kuća
18:23 Kuhan i pečen
19:13 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Tu, hrvatski film
22:30 Amerikanci
23:25 Zločinački umovi
00:15 Blizanac u pravi čas, njemački film
01:45 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice*, na valovima Radio Bačke (99,1 Mhz) emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Vlakom na čašu dobrog vina

Danas sam jutro opet počela rano, i to putovanjem vlakom. I tvrdim: jedan od ljepših načina za početi dan je upravo ovaj. Vlak fino ugrijan, priroda se budi, dobra knjiga u ruci i ja fino naspavana, osvježena snom, neuprljana svakodnevicom, sama za sebe. Već vidim: sat i desetak minuta će biti malo za ovaj užitak, ali ne odlučujem odmah brinuti tu brigu, nego se prepuštam. Prvo ću malo promatrati prirodu i još više ušuškat i ljepotu trenutka. Pričekat ću da protrči koja srna, lisica ili neki uplašen zec, pa ću onda uroniti u knjigu. I baš tako, nisam dobro ni otišla, a vlak je već stigao. Čim stignem kući, odmah ću naći destinaciju za ovaj vikend na kojoj ćemo se oprobati knjiga, vlak i ja. Društvo je dobrodošlo, ali samo ako ima iste afinitete.

Vikend plan

Ne odustajem od ideje više uživati u vlaku i zadajem sljedeće parametre kako bih što prije ovo uživanje realizirala:

1. Vrijeme dešavanja: ova subota.
 2. Ukupno vrijeme: jedan dan. Ne želim se opteretiti traženjem prenoćišta, niti priču preokrenuti u druženja i razne posjete prijateljima. Dakle, u jednom danu je potrebno i otići i vratiti se i možda udovoljiti sebi na još neki način kako ne bi bilo puko vozikanje tamo i natrag. Mada, možda ni to ne zvuči kao loša ideja ali dobro, ovoga puta ipak ne. Prvobitno sam poželjela odmah otići s putovnicom u ruci, dakle preko granice, ali se čini da to ne bih postigla u jednom danu ili bih, ali s puno presjedanja.
 3. Bilo bi lijepo kad bi destinacija imala nešto autentično za dati mojoj avanturi.
- Već možda kod drugog parametra bilo mi je jasno, Novi Sad se popeo na uvjerljivo prvo mjesto i odmah sam potražila što kaže vozni red na željezničkoj stanici. Odlično, mogla bih stići

u Novi Sad oko 10 sati i vratiti se posljednjim vlakom koji ide u pola jedanaest navečer. Sjajno! A sad plan puta. U prethodnom članku mi se svidjelo pravljenje lista, pa ću i ovog puta izdvojiti samoj sebi, a slobodno i svima ostalima kojima se učini zanimljiva ova avantura, nekoliko prijedloga za put.

Najvažnije, knjiga

Upravo sam završila čitanje već do sada spomenute trilogije **Katherine Arden** i malo sam u strahu da skoro neću naći nešto jednako interesantno i neodoljivo. No, svakako neću odustati i uz sve knjige koje želim pročitati na ovaj put ću ponijeti prvu u nizu *Napuljske tetralogije*, spisateljice **Elene Farante** koju sam dobila na poklon za rođendan. Kritike obećavaju, a ako tome dodamo da je poklon bio od ljudi čiji mi se ukus za knjige prilično dopada, onda vrijedi očekivati dobru zabavu u vlaku.

Volim svojim aktivnostima davati simpatične nazive. Sjećam se još kad sam osmislila ići biciklom do mora. Čini se da mi je prvo ta rečenica zazvučala odlično, pa tek onda pomislih kako je cijela ideja fenomenalna. Tako i ovo dobro zvuči: otići vlakom na čašu vina. Definitivno neću moći do same vinarije vlakom, ali do Novog Sada hoću, a onda ću lako gradskim prijevozom skoknuti do Srijemskih Karlovaca i izabrane vinarije. Naravno, planiram i donijeti suvenire s ovog putovanja.

Vlakom po jedan topli zagrljaj

Možda i dva, vidjet ću kako me prolazno vrijeme posluži, kao i sama organizacija. Imam u Novom Sadu dva zagrljaja koja bih voljela dobiti, pa ako nekog nagovorim na vino, možda uspijem i sve, a ako ne, možda neka od narednih aktivnosti bude dobitna. Kako bilo, zagrljajima se uvijek veselim.

Kinezi

Kineski restoran je nešto što često obidemo u posljednje vrijeme kada odemo u Novi Sad. Ne znam je li to zato jer u Somboru nemamo ni jedan ili zato što smo otkrili dobar u Novom Sadu, ali to je istina i on je na popisu, vjerojatno u terminu kasnog ručka ili rane večere.

Shopping

Definitivno nisam žena od shoppinga, ali ako ostane vremena, voljela bih po taj jedan proljetni kaput svratiti jer tog brenda nema u mom gradu. A i bila bi to super uspomena s putovanja. Uz bocu dobrog vina, naravno.

Ana Karenjina

Kazalište mi je odmah bilo na pameti kada sam smišljala aktivnosti i kada sam na repertoaru Novosadskog pozorišta vidjela *Anu Karenjinu*, bilo mi je jasno. Moja avantura vlakom će završiti ovom predstavom. Malo koja ima toliko povezanosti s vlakom kao ova i želim vidjeti kako je *Ana Karenjina* i njeno stradanje vidio ovaj redatelj. Predstava počinje u 19 sati, pa se odlično uklapa u moj tajming.

Dalje je već poznato, pravac željeznička stanica i pravac Sombor.

Ovo zvuči kao divan plan za savršen dan!

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD
SUBOTICA
SOMBOR
VRDNIK
NIŠ
LESKOVAC

90,0 MHz
90,7 MHz
95,7 MHz
88,4 MHz
102,7 MHz
107,4 MHz

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATI

Pirelo

MLADEŽI

Svečana dvorana HKC "Bunjevačko kolo"

Ulaznice u pretprodaji **200 din**, a na ulazu **250 din**.

Prvo piće po želji je uračunato u cijenu ulaznice.

15. 02. 2020

početak:

s u b o t a

21 h

a n s a m b l

**R
u
ž
e

A
k
o
r
d**

Rezervacije / informacije na broj 064/ 530 - 32 - 02